הלכות שבת פרק ח' - תמלול

סיכום השיעור

סיכום פון שיעור — רמב"ם הלכות שבת פרק ח'

הקדמה און סטרוקטור פון פרק ח'

אין פרק ז' האט דער רמב"ם אויסגערעכנט די ל"ט אבות מלאכות, און דערקלערט די קאטעגאריעס פון **אבות** און **תולדות**. תולדות זענען מלאכות וואס שטאמען פון אן אב מלאכה דורך הפשטה (אבסטראקציע) פון דעם עיקר פון די מלאכה. למשל, **בונה** מיינט נישט נאר בויען א הויז, נאר צוזאמשטעלן שטיקלעך — דערפאר איז מאכן קעז א תולדה פון בונה.

וויכטיגער חידוש וועגן סטרוקטור פון רמב"ם

דער רמב"ם האט **צעטיילט** מלאכות דאורייתא (פרקים ז'–כ') פון מלאכות דרבנן / שבותים (פון פרק כ"א ווייטער). ווען מ'לערנט דא חורש, לערנט מען **נאר** די דאורייתא-דינים; די דרבנן-גזירות וואס זענען פארבונדן מיט חורש (ווי מכבד קרקע, שבירת גומות) קומען ערשט שפעטער. דער רמב"ם האלט אז ס'איז **זייער וויכטיג** צו וויסן וואס איז דאורייתא און וואס איז דרבנן, אז מ'זאל זיך נישט צומישן.

דרבנן-איסורים זענען ווי "איינינקלעך" — ווייטערע קשרים צו די אב מלאכה. ווען דער קשר וואלט געווען נאענט, וואלט עס שוין געווען אן אב אדער תולדה מדאורייתא. אבער אסאך מאל איז נישט קלאר פארוואס עפעס איז נאר דרבנן און נישט א תולדה.

אויך ווערט באמערקט אז **כמעט יעדע מלאכה הייבט אן מיט איר שיעור** — וויפיל מען דארף טון כדי חייב צו זיין (כאטש חצי שיעור איז אויך אסור).

הלכה א: חורש — החורש כל שהוא חייב

אב מלאכה: חורש

דער רמב"ם: "החורש כל שהוא חייב."

פשט: דער וואס גראבט אין דער ערד — אפילו א קליינע ביסל — איז חייב מדאורייתא. חורש האט נישט קיין מינימום שיעור.

חידושים:

- אויב כל שהוא, וואס איז דער מינימום? ס'דארף דאך כאטש האבן א **שם פון גומא** (א לאך) — אז איינער רוקט א ברעקל זאמד איז גארנישט געשען. "כל שהוא" מיינט נישט ממש יעדע באוועגונג, נאר עס דארף זיין **מגדר חורש** — אבער א ספעציפישער שיעור איז נישטא.

תולדות פון חורש

דער רמב"ם: "המנכש בעיקרי האילנות, והמקרסם עשבים, והמזרד את הסריגים — כדי ליפות את הקרקע — ושיעורו כל שהוא, חייב."

פשט: דריי תולדות פון חורש:

1. **מנכש בעיקרי האילנות** — רייניגן ארום די ווארצלען פוןביימער.
2. **מקרסם עשבים** — ארויסרייסן שלעכטע עשבים.
3. **מזרד את הסריגים** — אראפשניידן צווייגלעך פון ביימער.

אלע דריי זענען **כדי ליפות את הקרקע** — צו פארבעסערן די ערד, און דער שיעור איז כל שהוא.

חידושים:

1. **פארוואס איז מקרסם עשבים א תולדה פון חורש און נישט קוצר?** לכאורה, ווען מ'קוקט אויף די **מעשה** (ארויסרייסן א געוויקס), זעט עס אויס ווי **קוצר** (אפשניידן פון מקום גידולו). אבער מ'קוקט נישט אויף ווי די מלאכה קוקט **אויס**, נאר אויף וואס זי **טוט אויף** (די פועל יוצא). ביי קוצר וויל מען דאס געוויקס אליין (ווי אן עפל); דא וויל מען **פארבעסערן די ערד** — דערפאר איז עס חורש.

2. **פארוואס איז מקרסם עשבים נישט א תולדה פון זורע?** מ'וואלט געקענט זאגן אז ארויסרייסן שלעכטע עשבים העלפט די אנדערע געוויקסן וואקסן בעסער, וואס איז אן ענין פון זריעה. אבער דא רעדט מען נישט פון העלפן אנדערע געוויקסן, נאר פון **פארבעסערן די קרקע גופא**.

3. **מזרד את הסריגים** — לויט גאונים, מיינט עס אראפשניידן צווייגלעך כדי זיי זאלן **ליגן אויף די ערד** (נישט פאר דעם בוים'ס טובה, ווייל דאס וואלט אפשר געווען זריעה, נאר פאר די ערד'ס טובה).

משוה פני השדה

דער רמב"ם: "המשוה פני השדה — כגון גורן שהיה בו תל ורידדו, או שהיה בו גאי ומילאו — חייב משום חורש. ושיעורו כל שהוא."

פשט: איינער וואס גלייכט אויס א פעלד — צ.ב.ש. א בערגל אראפגענומען אדער א גריבל אנגעפילט — איז חייב משום חורש, כל שהוא.

חידושים:

1. **חילוק צווישן משוה פני השדה און די פריערדיגע תולדות:** די פריערדיגע דריי תולדות זענען **הכנה לזריעה** — פארבעסערן די ערד אז עס זאל גוט וואקסן. **משוה פני השדה** איז אויך **ליפות את הקרקע**, אבער ס'איז א **ברייטערע** קאטעגאריע — ער גלייכט אויס די ערד פאר סיי וועלכע צוועק.

2. **"חייב משום חורש" — איז דאס א תולדה אדער אן אב?** "משום" מיינט אויך א תולדה — דער רמב"ם זאגט "משום חורש" ווייל עס שטאמט פון חורש, נישט ווייל עס איז דער אב אליין.

3. **פארוואס זאגט דער רמב"ם נאכאמאל "שיעורו כל שהוא"?** ער האט דאך שוין געזאגט כל שהוא ביי חורש! א תירוץ בשם הרב בלומינג: פריער האט דער רמב"ם גערעדט פון א **גרויסן** תל אדער גאי; דער "שיעורו כל שהוא" קומט צו זאגן אז אפילו א **קליינע** אויסגלייכונג — אפילו אנפילן א קליינע לעכל — איז אויך חייב.

הלכה ב: זורע — הזורע כל שהוא חייב

אב מלאכה: זורע

דער רמב"ם: "הזורע כל שהוא חייב."

פשט: זריעה — אריינלייגן א זאמען אין דער ערד — אפילו כל שהוא, איז חייב.

חידושים:

- ביי חורש און זריעה פארשטייט מען פארוואס כל שהוא — אריינלייגן איין זאמען אין דער ערד איז שוין א מעשה פון זריעה, ווייל אפילו א כל שהוא האט שוין א תועלת. אבער עס דארף זיין **מגדר זריעה** — נישט יעדע באוועגונג, נאר עפעס וואס האט א שם פון זריעה.

- דאס איז אנדערש ווי קוצר, וואו מ'דארף א שיעור גרוגרת — שניידט מען קלענער ווי א גרוגרת, האט מען געמאכט א מעשה קצירה אבער מ'איז נישט חייב.

זומר — מעין זורע

דער רמב"ם: "הזומר את האילן כדי שיצמח — הרי זה מעין זורע."

פשט: איינער וואס שניידט אראפ שטיקלעך פון א בוים כדי ער זאל בעסער וואקסן, איז דאס מעין זורע (א פארם פון זריעה).

חידושים:

1. **זומר קען זיין איינס פון דריי מלאכות**, אפהענגיג פון דער כוונה/תכלית:

- אויב ער שניידט **ליפות את הקרקע** — איז עס **חורש**.

- אויב ער שניידט **כדי שיצמח** — איז עס **זורע**.

- עס קען אויך זיין **קוצר**.

דאס איז א וויכטיגער יסוד: **מלאכת שבת ווערט נישט באשטימט דורך די צורה פון דער מעשה (וואס מ'זעט), נאר דורך דער תכלית — וואס ער וויל אויפטון.** דער זעלבער מעשה פון שניידן א בוים קען זיין דריי פארשידענע מלאכות.

2. **פארוואס איז זומר "מעין זורע" (און נישט בלויז א תולדה)?** ווייל שניידן שטיקלעך פון א בוים איז ממש **איינע פון די וועגן פון איינפלאנצן** — עס איז א דירעקטע פעולה פון צמיחה, ווי דער רמב"ם האט פריער (אין פרק ז) אויפגערעכנט פארשידענע דרכים פון נטיעה (נטיעת אילן, מבריך, א.א.וו.).

משקה צמחים — תולדת זורע

דער רמב"ם: "המשקה צמחים ואילנות בשבת — הרי זה תולדת זורע, וחייב חטאת."

פשט: וואסערן פלאנצן אויף שבת איז א תולדה פון זורע, און מ'איז חייב חטאת.

חידושים:

- **פארוואס איז משקה בלויז א תולדה, בעת זומר איז מעין זורע?** לכאורה איז וואסערן מער דירעקט — אן וואסער קען גארנישט וואקסן! דער תירוץ: **זומר (שניידן)** איז ממש **איינע פון די וועגן פון איינפלאנצן** — א סארט נטיעה. **משקה (וואסערן)** איז א **גאנץ אנדערע פעולה** — נישט קיין וועג פון איינפלאנצן, נאר א וועג פון **העלפן** אז עס זאל וואקסן. דער חילוק: שניידן איז א דרך פון השתרשות/נטיעה, וואסערן איז א באגלייטנדע פעולה.

שרייען זרעים — תולדת זריעה

דער רמב"ם רעדט וועגן שרייען זרעים — אנהייבן פערמענטירן/מצמיח זיין ווייצן פאר'ן ארײנלייגן אין דער קרקע.

פשט: דאס איז א הכנה צו זריעה — מ'גרייט צו די זאמען אז זיי זאלן שוין אנהייבן קיימען, און דאס איז א תולדת זריעה.

זומר מיט צוויי חטאות

דער רמב"ם: ביי "זומר" (שניידן צווייגן), אויב ער דארף נאר דעם בוים זאל בעסער וואקסן, איז ער נאר חייב משום נוטע. אבער אויב ער דארף אויך די עצים (האלץ), איז ער חייב שתי חטאות — משום קוצר (ער שניידט אפ עפעס פון מקום גידולו) און משום נוטע (ער העלפט דעם בוים וואקסן).

חידושים:

- **הלכות שבת איז בעיקר וועגן רעזולטאטן, נישט וועגן פעולות.** "א מענטש דארף אויפטון, נישט נאר טון" — טון איז א וועג צום אויפטון.

- **אלע חילוקים דא זענען אין חטאות** — הלכות שבת רעדט פון ערליכע אידן וואס האבן בשוגג געטון, נישט פון מזידים.

הלכה ב (המשך): קוצר

אב מלאכה: קוצר — שיעור גרוגרת

דער רמב"ם: דער שיעור פון קוצר איז א גרוגרת.

פשט: מ'איז חייב אויף שניידן א שיעור פון א גרוגרת (א טריקענע פייג).

תולדת קוצר — עוקר דבר מגידולו

דער רמב"ם: תולדת קוצר — עוקר דבר מגידולו.

חידושים:

- מ'האט געפרעגט וואס איז דער חילוק צווישן קוצר (אב) און תולדת קוצר. א מעגליכע הסברה: **קוצר מיינט שניידן מיט א כלי, און תולדה מיינט רייסן אן א כלי** — אבער דאס איז נישט קלאר.

כל זרע שקצירתו מצמיחתו — חייב שתי חטאות

דער רמב"ם: "כל זרע שקצירתו מצמיחתו ומגדלתו, כגון אספסתא וסילקא — הקוצרו בשוגג חייב שתי חטאות, אחת משום קוצר ואחת משום נוטע."

פשט: ביי געוויסע פלאנצן (ווי אספסתא — א סארט גראז, און סילקא — א סארט ירק) מאכט דאס שניידן אז עס זאל גלייך צוריק אנהייבן וואקסן. דערפאר איז מען חייב **צוויי חטאות** מיט איין מעשה: איינס משום קוצר, און איינס משום נוטע.

חידושים:

1. דאס איז א באמערקענסווערדיגער פאל וואו **איין מעשה** איז **צוויי מלאכות**: ער שניידט אראפ (קוצר) און מיט דער זעלבער פעולה מאכט ער אז עס זאל צוריק וואקסן (נוטע).

2. **לכאורה איז דאס נאר א פועל יוצא** — ער וויל קוצר זיין, און בדרך אגב וואקסט עס צוריק. פארוואס זאל ער חייב זיין אויף נוטע? דער תירוץ: **ביי אספסתא וסילקא איז דאס גראדע דער וועג** — יעדער איינער וואס שניידט אספסתא **וויל** אז עס זאל צוריק וואקסן, דאס איז דער גאנצער תכלית. ער שניידט עס צו געבן פאר זיינע בהמות, און ער וויל אז עס זאל ווייטער וואקסן פאר'ן קומענדיגן מאל.

3. **משל:** מ'האט פארגעלייכט צו שערן א מענטש'ס האר — דאס וואקסט אויך צוריק, אבער דאס איז **נישט** דער זעלבער ענין. ביי אספסתא איז דאס שניידן **ספעציפיש א דרך פון מאכן עס זאל צוריקוואקסן**, בעת ביי האר איז דאס בלויז א נאטירליכע תוצאה.

תולש מעציץ — צרורות, חובז, עציץ שאינו נקוב

דער רמב"ם: "עשבים שעלו בצרור, אדער עשבים שצמחו אגב החובז — התולש מהם חייב, שזהו מקום גידולו. אבל התולש מעציץ שאינו נקוב — פטור, שאין זה מקום גידולו."

פשט: ווען עשבים וואקסן אויף א שטיין אדער אויף חובז (א סארט פייכטע מאטעריע), איז דאס זייער מקום גידול, און ארויסרייסן איז חייב. אבער אן עציץ שאינו נקוב (א בלומענטאפ אן א לאך) איז **נישט** א מקום גידול, און מ'איז פטור.

חידושים:

1. **פארוואס איז חובז/צרור אנדערש פון עציץ שאינו נקוב?** חובז/צרור איז א **נאטירליכע** זאך — די נאטור מאכט אז עשבים וואקסן דארט, דאס איז א נארמאלע מקום גידול. אבער עציץ שאינו נקוב איז **נישט א נארמאלע וועג פון גידול** — קיין פארמער פארמט נישט אין אזעלכע כלים, עס וואקסט שוואך און נאר פאר א קורצע צייט.

2. **וואס הייסט "נקוב"?** נקוב מיינט אז דער עציץ איז **קאנעקטעד צו דער קרקע** דורך א לאך. אינדערהיים אויף א שטיינערנע פלאר איז עס זיכער נישט נקוב. אינדרויסן מאכט מען א לאך פון אונטן — דאס איז בעסער פאר'ן פלאנץ.

3. **שיעור פון נקב:** כדי שורש קטן — אז א קליינע ווארצל זאל קענען דורכגיין און זיך מחבר זיין צו דער ערד אונטן. אויב יא — הרי הוא כארץ, עס ווערט באטראכט ווי קרקע.

4. **[דיגרעסיע: פלענטס אין הויז אין היינטיגע צייטן]** מ'האט דיסקוטירט אויב היינטיגע הויז-פלענטס (אין פאטס אן לעכער) זענען א שאלה פון עציץ שאינו נקוב. א פלענט וואס מ'קויפט פאר'ן שפרינגען שטוב איז נישט קיין תורת גידול, אבער אויב מ'גידל'ט עס לכתחילה אויף א שעלף — דאס קען זיין א שאלה וואס מ'דארף זיך באפרעגן.

אספלנית מיט עשבים — תולש און זורע

דער רמב"ם: א שטיק זאמד/באנדאזש (אספלנית) וואס עשבים האבן אנגעהויבן וואקסן דערויף — אויב איינער **הייבט עס אויף פון דער ערד** (מן הארץ), איז ער **חייב משום תולש**, ווייל ער רייסט ארויס די עשבים פון זייער מקום גידולו. **פארקערט**, אויב ער **לייגט עס אראפ אויף דער ערד**, איז ער **חייב משום זורע**, ווייל ער מחבר עס צו קרקע.

פשט: דער יסוד איז אז "מחובר לקרקע" איז נישט נאר דירעקט אין דער ערד, נאר אויך אינדירעקט דורך א כלי וואס שטייט אויף דער ערד. אויפהייבן = תולש; אראפלייגן = זורע.

חידוש: עס איז נישט קיין סתירה אז ביידע דינים (תולש און זורע) קומען פון דער זעלבער סיטואציע — ווייל עס זענען צוויי פארשידענע פעולות (אויפהייבן vs. אראפלייגן), יעדע מיט איר אייגענעם רעזולטאט.

תאנים שיבשו — טרוקענע פירות נאך מחובר לקרקע

דער רמב"ם: "תאנים שיבשו באילן, וכן אילן שיבש ופירותיו — התולש מהן בשבת חייב." אע"פ שלענין טומאה הן כעקורים, לענין שבת איז מען חייב ווילאנג זיי זענען נאך פיזיש מחובר לקרקע.

פשט: פייגן וואס זענען אויסגעטריקנט אויפן בוים, אדער א בוים וואס זיינע פירות זענען פארפוילט — כאטש לענין טומאה באטראכט מען זיי ווי שוין תלוש (און זיי קענען מקבל טומאה זיין), לענין שבת איז מען חייב משום תולש אויב מען רייסט זיי אפ, ווייל זיי זענען נאך פיזיש קאנעקטעד צום בוים.

חידושים:

1. **שאלה: פארוואס איז עס תולש אויב די פרי באקומט שוין גארנישט פון דעם בוים?** אויב "תולש" מיינט אפרייסן פון א מקום גידול, און די פרי יונקט שוין נישט מער — וואס איז דער חילוק צווישן דעם און צעברעכן א טויטע זאך? צו ברעכן א "פראסטאפ" (פראסט-שטיק) איז נישט קיין תולש, ווייל ס'איז נישט קיין גידול — ס'איז סתם צוויי זאכן וואס זענען קאנעקטעד.

2. **חילוק צווישן פירות יבשו און אילן שיבש:** הרב בלומענקראנץ ברענגט בשם מפרשים אז **דווקא ווען נאר די פירות זענען טרוקן** איז מען חייב, אבער **אויב די גאנצע בוים איז טויט**, איז עס שוין נישט קיין בוים. אויב ביידע זייטן (פרי און בוים) זענען טויט, ביסטו נישט תולש גארנישט פון גארנישט — דו צעברעכסט א טויטע זאך.

3. **מעגליכער תירוץ — ספק:** אפשר איז דער פשט אז אפילו א פרי וואס זעט אויס טרוקן, **אפשר באקומט זי נאך עפעס פון דעם בוים** — מען דארף זיין א מומחה צו וויסן. דער רמב"ם גייט לחומרא.

4. **אנדערער תירוץ — תולדה פון תולדה:** אפשר לגבי שבת, אפילו א "כאילו תלוש" (עפעס וואס איז ענליך צו תלוש אבער נאך פיזיש מחובר) איז אסור ווי א **תולדה**. ראיה: שניידן האר פון א מענטש אדער בהמה איז אויך תולש פון "מקום גידולו", כאטש עס איז נישט קיין קלאסישע פלאנץ-סיטואציע.

5. **חילוק טומאה/שבת:** לענין טומאה קוקט מען אויף דעם פונקציאנאלן סטאטוס — אויב עס יונקט נישט מער, הייסט עס שוין תלוש. לענין שבת קוקט מען אויף דעם פיזישן סטאטוס — ווילאנג עס איז נאך מחובר, איז עס תולש.

שיעורים פון תולש — לויט דעם צוועק

דער רמב"ם: "אם לאכילת אדם — שיעורו כגרוגרת. אם לבהמה — כמלא פי גדי. אם להסקה — כדי לבשל ביצה קלה."

פשט: ביי קוצר (שניידן פרוכט) איז דער שיעור א גרוגרת (א פייג), ווייל דאס איז א דורכשניטליכע פרי. אבער ביי אנדערע תולדות פון תולש, קוקט מען אויף דעם צוועק:

- **פאר מענטשליכע עסן** — כגרוגרת
- **פאר בהמה עסן** — כמלא פי גדי (וויפיל א ציגעלע עסט אויף איינמאל)
- **פאר הייצן** — גענוג האלץ צו קאכן א ביצה (ווייל א ביצה איז "קלה לבישול" — ווערט שנעל געקאכט)

חידושים:

1. **דער יסוד:** ביי **יעדע זאך דארף מען קוקן פאר וואסערע צוועקן מען נוצט עס.** דער שיעור כגרוגרת ביי קוצר איז ווייל קוצר מיינט געווענליך שניידן פרוכט, און א גרוגרת איז א דורכשניטליכע פרי. אבער ביי אנדערע סארטן תולש, ווערט דער שיעור אנגעפאסט צום צוועק.

2. **קשיא אויף בישול:** אויב ביי אכילה-ענינים איז דער שיעור א גרוגרת, פארוואס איז ביי בישול (מבשל אוכל כדי לאוכלו) דער שיעור א ביצה און נישט א גרוגרת? **תירוץ:** מען זאגט נישט וויפיל עסן מען דארף קאכן, נאר וואס איז דער **מינימאלער קאכן** — און א ביצה איז דער קלענסטער/שנעלסטער קאכן. דער שיעור "כדי לבשל ביצה" ביי הסקה מיינט: וויפיל האלץ מען דארף צו מאכן דעם מינימאלן קאכן (א ביצה), נישט וויפיל עסן מען דארף קאכן.

מלאכת מעמר

אב מלאכה: מעמר — צוזאמזאמלען

דער רמב"ם: מעמר מיינט צוזאמזאמלען גידולי קרקע פון וואו זיי וואקסן. דער שיעור איז כגרוגרת פאר אוכלין. ווען מ'זאמלט שטרוי פאר בהמה, איז דער שיעור כמלוא פי גדי. ווען מ'זאמלט פאר הסקה (ברענהאלץ), איז דער שיעור כדי לבשל ביצה — דאס מיינט כדי לבשל כגרוגרת מביצה.

פשט: מעמר איז די מלאכה פון צוזאמנעמען גידולי קרקע. דער שיעור ווענדט זיך אין דעם צוועק.

חידושים:

1. **"כדי לבשל ביצה" — נישט א גאנצע ביצה:** דער שיעור "כדי לבשל ביצה" מיינט נישט צו קאכן א גאנצע איי, נאר כדי לבשל כגרוגרת מביצה — א שטיקל פון דער איי אין דער גרויס פון א גרוגרת (וואס איז אחד משלושה בביצה, א דריטל פון אן איי). דער רמב"ם זאגט אז דאס איז "קרוב" צו א דריטל, "ואם אין מכוון" — עס איז נישט פונקטלעך א דריטל, וואס איז אינטערעסאנט.

2. **ביצה בינונית של תרנגולים:** דער רמב"ם פרעציזירט אז "ביצה האמורה בכל מקום" מיינט א מיטלמעסיגע הינער-איי. ער ציטירט אז יעדער ווייסט וואס א "ביצה בינונית" איז — ס'איז א באקאנטע מאס.

3. **נישט ביצה בקליפתה:** מ'רעדט פון אן אפענע איי (ווי אן אייער-שפייז), נישט אין שאלעכץ. דער רמב"ם אין פרק י"ח זאגט אז "בשיעור ביצה" מיינט טאקע אן אייער-שפייז — מ'דארף נישט ארייינלייגן אויל וכו', ס'נעמט זייער ווייניג צייט.

4. **גדי — די קלענסטע בהמה:** דער שיעור "כמלוא פי גדי" ווערט דערקלערט אז א גדי איז א קליינע בהמה — נישט א הון, נישט א גרויסע קו, נאר א קליינע בהמה. אפשר איז גדי די קלענסטע בהמה, פאראלעל צו גרוגרת וואס איז די קלענסטע שיעור. ביי לערנען בשר בחלב האט מען אויך געלערנט אז "גדי" מיינט סתם א קליינע בהמה.

תולדת מעמר — עיגולי דבילה און מחרוזות

דער רמב"ם: "מקבץ דבילה והוא שיהא מעוגל — ער קלעבט צוזאם שטיקלעך פייגן אין א רונדע פארם. אדער: שנקב תאנה ועשה בה לולאה — ער מאכט א לאך אין תאנים און פאדעמט זיי אויף א שטריק (מחרוזות של דבילה). הרי זה תולדת מעמר וחייב. וכן כל כיוצא בזה."

פשט: תולדת מעמר איז ווען מ'נעמט צוזאם גידולי קרקע אויף ענליכע אופנים — צ.ב.ש. מאכן עיגולי דבילה אדער אויפפאדעמען פירות אויף א שטריק.

חידושים:

1. **פארוואס נישט בונה?** ווען מ'קוועטשט צוזאם דבילות אין א פארם, פארוואס איז עס נישט בונה (ווי ביי גבינה)? דער תירוץ: ביי עיגולי דבילה ווערן די שטיקלעך נישט איינס — זיי בלייבן עקסטער (באזונדערע שטיקלעך), נאר זיי זענען צוזאמגעקלעבט פאר באקוועמליכקייט. דאס איז אנדערש פון בונה וואו ס'ווערט א נייע איינהייט.

2. **צי לייגן אויף א טעלער איז מעמר?** צי אויב מ'לייגט פירות צוזאם אויף א טעלער אדער א טוטפיק (פלאטער), איז דאס אויך תולדת מעמר? "א חזון איש'ניק וואלט זיך געקומען טשעפען" מיט אזא קשיא — אפשר איז עס טאקע יא מעמר? די קשיא בלייבט אפן.

3. **מעמר מיינט נישט צוזאמקוועטשן:** מעמר מיינט נישט צוזאמקוועטשן (ווי א פרוכט-סאלאט), נאר צוזאמנעמען — ברענגען צוזאם באזונדערע שטיקלעך גידולי קרקע אויף איין פלאץ.

מלאכת דש (דרעשן)

אב מלאכה: דש

דער רמב"ם: "הדש כגרוגרת חייב."

פשט: דש איז אויפקלאפן שיבולים אז די ווייץ-קערנער זאלן ארויסקומען.

שיעור: כגרוגרת.

חידוש: דער רמב"ם ברענגט דש און צוויי באזונדערע מימרות (אנדערש ווי פריער וואו ער האט געברענגט צוויי מימרות מיט תולדות). דער סיבה: פריער איז עס געווען קאנעקטעד צו תולדות מיט "שתים הן", אבער דא גייט ער גלייך צו דש.

תולדות דש — מפרק: חולב, חובל, סוחט

חולב את הבהמה

דער רמב"ם: תולדות דש: החולב את הבהמה — מעלקן א בהמה.

פשט: מפרק (א תולדה פון דש) מיינט ארויסנעמען א זאך פון וואו זי געפינט זיך — ווי מעלקן (מילך פון בהמה).

חידוש — חולב לתוך האוכל: דער רמב"ם: "והחולב לתוך האוכל... פטור, ואינו חייב עד שיחלוב לתוך הכלי." ווען איינער מעלקט א קו גלייך אריין אין עסן, אדער סאקט מיט זיין מויל (יונק בפיו), איז ער פטור, ווייל די משקה איז קיינמאל נישט געווארן א באזונדערע זאך — א "דבר נפרד" — וואס איז מפורק פון דעם אוכל. נאר ווען מען מעלקט אריין אין א כלי, איז מען חייב משום מפרק. דער יסוד: מפרק דארף א ריזולטאט פון באזונדערע עקזיסטענץ פון דעם משקה.

חובל בחיה — מפרק דם

דער רמב"ם: "החובל בחיה שיש לה עור — מאכן א וואונד אין א לעבעדיגע בעל חי וואס האט הויט. והוא שצריך לדם שיוצא מן החבורה — נאר ווען ער וויל דעם בלוט. אויב ער וויל נישט דעם בלוט, איז ער פטור משום מקלקל. שיעור: כגרוגרת חלב אדער דם."

חידושים:

1. **דער מעקאניזם פון חובל ווי מפרק:** בלוט לויפט ארום אין קליינע אדערן אונטער די הויט. ווען מ'מאכט א חבורה (וואונד/בייל), קומט זיך דער בלוט צוזאם אויף איין פלאץ — דאס איז ענליך צו מפרק, וואו מ'נעמט ארויס א זאך פון וואו זי איז צעשפרייט.

2. **שיש לה עור — פארוואס דוקא מיט הויט:** אן הויט לויפט דער בלוט אוועק (ס'בלייבט נישט צוזאמגענומען אויף איין פלאץ). דער עור האלט דעם בלוט צוזאם אין א בייל.

3. **צריך לדם — מקלקל ביי חובל:** אויב ער וויל נאר מזיק זיין יענעם אן קיין הנאה פון דעם בלוט, איז ער פטור משום מקלקל — ווייל אלע מלאכות שבת פאדערן א מתקן, א פאזיטיווער רעזולטאט.

4. **חבורה שלא יצא הדם — מפרק אינעווייניג:** די חבורה פון מפרק איז **נישט געהלוקט** צו דער בלוט איז אינגאנצן ארויסגעגאנגען פון גוף אדער **שלא יצא הדם** — אז דער בלוט האט זיך נאר צוזאמגעזאמלט אינעווייניג (א בעל/וואונד מיט צוזאמגעזאמלט בלוט) — **אפילו שלא יצא חייב**, ווייל ס'איז מפרק געווען אינעווייניג.

חובל בבהמה vs. חובל בחבירו — מקלקל vs. מתקן

דער רמב"ם: ביי בהמה וחיה איז דער חובל א מקלקל, אבער "החובל בחבירו — אף על פי שאינו צריך להזיק, הרי הוא חייב מפני שנתקררה דעתו ושככה חמתו" — ער איז א מתקן ווייל ער באקומט נחת רוח.

חידושים:

1. **דער חילוק צווישן בהמה און מענטש:** ביי בהמה איז דער חובל א מקלקל — ער דארף נישט דעם בלוט, ס'איז א זעלטענע זאך אז מ'זאל וועלן דעם בלוט, ממילא איז ער פטור. אבער ביי חובל בחבירו איז ער א **מתקן** — ווייל דער מענטש האט געהאט אנגעזאמלטע ענערגיע/כעס וואס ער האט געדארפט אויסגעבן, און דורך דעם שלאגן איז "נתקררה דעתו ושככה חמתו". דאס איז א תיקון.

2. **פארבינדונג מיט מלאכה שאינה צריכה לגופה:** דער רמב"ם האלט אז מלאכה שאינה צריכה לגופה איז חייב. ביי חובל בחבירו — ער דארף נישט דעם בלוט אליין, אבער ער האט געטון א פאזיטיווע מעשה מיט א רעזולטאט פון מפרק. דאס איז מלאכה שאינה צריכה לגופה, אבער ער איז חייב. דער שליסל: **מקלקל און מלאכה שאינה צריכה לגופה זענען צוויי באזונדערע קאטעגאריעס:** מקלקל מיינט ס'איז געשען א מיסטעיק, א נעגאטיווע זאך וואס ער האט נישט געוואלט; מלאכה שאינה צריכה לגופה מיינט ער האט יא געטון א פאזיטיווע מעשה, נאר ער דארף נישט דעם ספעציפישן רעזולטאט.

מחלוקת רמב"ם און ראב"ד — צו "נתקררה דעתו" איז א תיקון

דער ראב"ד: "חכמים תמהו עליו ותמה אני על סופו."

חידושים:

1. **דער ראב"ד'ס ראיה פון "קורע בגדיו בחמתו":** די גמרא זאגט אז איינער וואס רייסט זיינע בגדים אין כעס איז **כעובד עבודה זרה.** דער ראב"ד טענה'ט: ווי קען דער רמב"ם רופן אזא מענטש א "מתקן" ווען די גמרא רופט אים כעובד עבודה זרה? אז מ'באפרידיגט דעם יצר הרע איז דאך נישט קיין תיקון!

2. **דער רמב"ם'ס תירוץ:** דער רמב"ם האט **אנדערש געלערנט** די גמרא — לויט אים שטייט עס נישט אז דאס מאכט אים א מקלקל. דער רמב"ם אליין פסק'נט אויך אז כעס איז כעובד עבודה זרה (אין הלכות דעות), אבער נאך אלץ — וויבאלד דער מענטש מיט זיינע שלעכטע מידות ווערט בארואיגט דערפון, איז עס א תיקון אין הלכות שבת.

3. **דער יסוד'דיגער מחלוקת — גדר מקלקל/מתקן:** דער **רמב"ם** האלט: ווען א מענטש טוט א פעולה און ער האט עפעס א הנאה/בארואיגקייט דערפון, איז דאס גענוג צו זיין מתקן — אפילו מוסר'יש איז עס א קלקול. דער **ראב"ד** האלט: ס'דארף ממש זיין א פאזיטיווע פעולה; אויב בכלליות איז עס א נעגאטיווע זאך (כעובד עבודה זרה), איז עס א מקלקל — דער מוסר שיעור און דער הלכה שיעור דארפן גיין צוזאמען.

4. **א פארמולירונג פון דער מחלוקת:** דער רמב"ם זאגט: "ווען איך זאג א מוסר דרשה זאג איך אז כעס איז א קלקול גדול, אבער אין הלכות שבת הייסט עס א תיקון." דער ראב"ד זאגט: "אויב אין הלכות מוסר איז עס א קלקול, אויך אין הלכות שבת איז עס א קלקול."

5. **א קשיא אויפ'ן ראב"ד:** אויב מ'זאגט אז כעס מאכט אלעס צו מקלקל, קען מען דאך ביי **יעדער** מלאכה בשבת זאגן אז דער מענטש איז "כפוף ביד יצרו" און ממילא א מקלקל! **א תירוץ:** הלכות שבת רעדט פון שוגגים. ביי א שוגג וואס פארגעסט אז ס'איז שבת אבער טוט א תיקון — אוודאי איז ער חייב חטאת. אבער דא, ער האט פארגעסן אז ס'איז שבת אבער ער האט **נישט** פארגעסן אז ער איז בכעס — דאס איז דער אונטערשייד.

שמונה שרצים — חובל בשרצים

דער רמב"ם: די שמונה שרצים וואס ווערן דערמאנט אין תורה — **"הואיל ויש להם עורות לענין שבת"** — זיי האבן א הויט, און ווען מ'קלאפט אויף זיי געשעט מפרק (בלוט זאמלט זיך צוזאם), און מ'איז חייב כמו חובל. **אבער שאר שקצים ורמשים** וואס האבן נישט קיין עור — **"החובל בהם פטור"** — ווייל ביי זיי לויפט נישט סתם קיין בלוט, זייער ביאלאגישע פונקציע איז אנדערש.

סוחט פירות — תולדה דדש/מפרק

דער רמב"ם: סוחט (אויסקוועטשן) פירות איז אויך חייב משום מפרק — ער נעמט ארויס דעם זאפט פון וואו ס'ליגט צושפרייט אין די סעלס פון דער פרוכט. **"ואינו חייב עד שיהיה במשקין שסחט כגרוגרת."** דער שיעור איז אז דער זאפט וואס ווערט ארויסגעקוועטשט זאל זיין כגרוגרת (נישט די פרוכט אליין).

חידוש: **"אינו חייב מן התורה אלא דריכת זיתים וענבים בלבד"** — מן התורה איז מ'נאר חייב אויף אויסקוועטשן זיתים (אויל) און ענבים (וויין), ווייל נאר זייער משקה איז גענוג חשוב אז ס'הייסט "דרך" מפרק. אנדערע פירות זענען נאר מדרבנן אסור (אבער דער פרק רעדט נישט פון דרבנן).

סוחט לתוך אוכל — משקה הבא לאוכל

דער רמב"ם: **"מותר לסחוט אשכול של ענבים לתוך האוכל, שמשקה הבא לאוכל — אוכל הוא."**

פשט: מ'מעג אויסקוועטשן טרויבן דירעקט אריין אין עסן, ווייל א משקה וואס קומט אריין אין עסן ווערט באטראכט אלס עסן.

חידוש: דאס איז א חידוש'דיגע הלכה — ס'איז דאך פאקטיש געשען א מפרק! דער זאפט איז ארויסגעקומען פון דער פרוכט. אבער דער תירוץ: ער מאכט נישט קיין **משקה** — ער מאכט נישט קיין דזשוס. דער זאפט איז געווען ביז יעצט א חלק פון דעם עסן (טרויבן), און גלייך נאכ'ן ארויסקומען איז עס א חלק פון דעם **נייעם** עסן. ס'איז נישט מפרק אוכל מאוכל. דער פראקטישער ביישפיל: מ'קוועטשט א לעמאן אריין אין א סאלאט — דאס איז נישט סוחט, ווייל מ'מאכט נישט קיין באזונדער משקה.

"אבל הסוחט לכלי שאין בו אוכל — הרי זה דורש" — אויב מ'קוועטשט אריין אין א כלי וואו ס'איז נישט דא קיין עסן, איז עס יא דורש/סוחט און מ'איז חייב.

זורה, בורר, מרקד — דער צוזאמענהאנג

דער רמב"ם: **"שלש מלאכות אלו — זורה, בורר, ומרקד — דומים מעניניהם זה לזה... מפני שכל מלאכה שהיתה במשכן מונים אותה בפני עצמה."**

פשט: דער רמב"ם פרעגט: ווייל אלע דריי מלאכות האבן דעם זעלבן פועל יוצא (אפטיילן אוכל פון פסולת), פארוואס רעכנט מען זיי אלס דריי באזונדערע אבות מלאכה? דער תירוץ: יעדע מלאכה וואס איז געווען אין משכן ווערט גערעכנט באזונדער.

חידושים:

1. **די קשיא:** לויט דעם כלל אז מלאכות וואס האבן דעם זעלבן "ענין" קענען זיין "מעין" איינס פון דעם אנדערן (ווי חורש און חופר), וואלט מען געקענט זאגן אז בורר און מרקד זענען בלויז מעין הזורה, נישט באזונדערע אבות.

2. **דער תירוץ — און א קשיא אויפן תירוץ:** דער רמב"ם ענטפערט אז אין משכן האט מען טאקע געטון אלע דריי, ממילא רעכנט מען יעדע באזונדער. אבער בלויז דער פאקט אז אין משכן האט מען עס געטון, דערקלערט נאך נישט פארוואס זיי זענען באמת פארשידענע מלאכות. עס מוז דאך זיין א ריאלע חילוק אין דער צורת הפעולה!

3. **דער אמת'ער חילוק:** למעשה איז דער חילוק אין דער **צורת הפעולה** — זורה איז מיט ווינט (ווארפן אין פעלד), בורר איז מיט דער האנט, מרקד איז מיט א כלי (נפה/כברה). דער פועל יוצא איז דער זעלבער, אבער די צורות פעולות זענען פארשידן. דער רמב"ם'ס קשיא איז אבער אז ביי אנדערע מלאכות (ווי חורש/חופר) רעכנט מען נישט באזונדער אפילו ווען די צורת הפעולה איז אנדערש, ווייל דער ענין איז דער זעלבער. דער תירוץ בלייבט: אין משכן איז יעדע געווען א באזונדערע חשובע מלאכה.

מלאכת בורר

תולדת בורר — מכבץ, שמרים

דער רמב"ם: **"המכבץ הרי זה תולדת הבורר. הנוטל שמרים מתוך המשקה הרי זה תולדת בורר או תולדת מרקד."**

פשט: מכבץ (אפטיילן קעז פון וואסער דורך אריינווארפן קיבה) איז א תולדה פון בורר. ארויסנעמען שמרים פון א משקה איז א תולדה פון בורר אדער מרקד.

חידוש: דער רמב"ם זאגט "תולדת בורר או תולדת מרקד" — ווייל די דריי מלאכות זענען אזוי דומה, איז ביי א תולדה נישט אלעמאל קלאר צו וועלכע אב עס געהערט.

בורר מיט כלים vs. בידו

דער רמב"ם: **"הבורר אוכל מתוך פסולת, או שהיו לו שני מיני אוכלין ובירר אחד מהם — בנפה ובכברה חייב, בקנון ובתמחוי פטור (אבל אסור), ואם בירר בידו לאכול לאלתר מותר."**

פשט: דריי שטופן: (1) מיט א כלי המיוחד לברירה (נפה/כברה) — חייב; (2) מיט א רעגולערע שיסל (קנון/תמחוי) — פטור אבל אסור (דרבנן); (3) מיט דער האנט צו עסן גלייך — מותר לכתחילה.

חידושים:

1. ביי נפה וכברה מיינט ער א כלי וואס איז ספעציעל געמאכט פאר ברירה. כברה איז א גרעבערע זיפ פאר גרעסערע שטיקער. ביי עפל און ארענדזשעס איז נישטא אזא כברה — אבער אין מאדערנע צייטן קען מען אויך האבן אזעלכע כלים.

2. **בורר פסולת מתוך אוכל — חייב אפילו בידו:** דער רמב"ם זאגט קלאר אז ווען מען נעמט ארויס פסולת פון אוכל (אנשטאט אוכל פון פסולת), איז מען חייב אפילו בידו. די היתר פון "בידו לאכול לאלתר" גילט נאר ביי אוכל מתוך פסולת.

תורמוסין — א ספעציעלער פאל

דער רמב"ם: **"הבורר תורמוסין מתוך פסולת שלהן חייב, מפני שהפסולת שלהן ממתקין אותן כשהן שלוקין עמהן."**

פשט: תורמוסין (לופין-באנדלעך) זענען זייער ביטער און מען קען זיי נישט עסן אליין. מען דארף זיי קאכן צוזאמען מיט זייער "פסולת" כדי זיי צו ממתיק זיין. ווען מען קלויבט ארויס די תורמוסין פון זייער פסולת, איז מען חייב.

חידושים:

1. **א שווערע קשיא:** לכאורה זאל דאס זיין אוכל מתוך פסולת, וואס מיט דער האנט לאכול לאלתר זאל מותר זיין! פארוואס איז מען חייב?

2. **דער תירוץ:** ווייל די תורמוסין אליין זענען יעצט נאך ביטער און נישט ראוי לאכילה, איז דאס נישט "אוכל מתוך פסולת לאכול לאלתר." אדרבה — לגבי דעם יעצטיגן מצב, איז די "פסולת" (וואס ממתיק זיי) דער עיקר, און די תורמוסין אליין זענען ווי פסולת. ממילא איז עס ווי בורר פסולת מתוך אוכל, וואס איז חייב אפילו בידו.

3. **אינטערעסאנטע נקודה:** דער רמב"ם רופט קלאר די תורמוסין "תורמוסין" און דאס אנדערע "פסולת שלהן," אבער למעשה איז דער דין פארקערט — ווייל די תורמוסין זענען נאך נישט ראוי צו עסן.

בורר לאוצר — אוועקלייגן פאר שפעטער

דער רמב"ם: "הבורר אוכל מתוך פסולת בידו אבל להניחו לאחר זמן, אפילו לבו ביום, נעשה כבורר לאוצר וחייב. כגון שבירר בשחרית לאכול בין הערביים חייב."

פשט: אפילו ווען מען קליבט אוכל מתוך פסולת מיט דער האנט, אויב מען לייגט עס אוועק פאר שפעטער (אפילו דעם זעלבן טאג), איז מען חייב — עס ווערט באטראכט ווי "בורר לאוצר."

חידושים:

1. **קשיא:** פארוואס איז בידו להניח חייב, אבער בקנון ובתמחוי איז בלויז פטור (אבל אסור)? ביידע זענען דאך נישט דער אידעאלער וועג פון בורר! **תירוץ:** אפשר בידו איז טאקע א נארמאלע דרך ברירה, בלויז ווען עס איז לאכול לאלתר איז עס "דרך אכילה" און נישט "דרך ברירה." אבער קנון ותמחוי איז א שינוי — נישט די נארמאלע דרך פון ברירה — ממילא איז עס בלויז דרבנן.

2. **שני מיני אוכלין מעורבין:** ביי צוויי מיני אוכל וואס זענען צוזאמענגעמישט, מעג מען קלויבן איינס פון דעם אנדערן לאכול מיד. אבער אויב מען לייגט עס אוועק פאר שפעטער — אפילו לבו ביום, כגון פון אינדערפרי ביז אווענט — איז חייב.

3. **וואס מיינט "לאלתר"?** "לאכול לאלתר" מיינט נישט ממש ביים מויל, נאר פאר **די יעצטיגע סעודה.** ווען מען גרייט צו פאר די סעודה וואס מען גייט יעצט עסן, איז דאס "תיקון אוכל" (דרך אכילה). אבער פאר א שפעטערדיגע סעודה — אפילו דעם זעלבן טאג — זעט עס אויס ווי בורר, און מען איז חייב.

משמר יין

דער רמב"ם: "ומשמר יין... במשמרת שלהם, חייב. והוא שישמר כגרוגרת."

פשט: ווער עס פילטערט ווייַן שמרים דורך א משמרת (זייער/פילטער) איז חייב משום בורר — אוכל מתוך פסולת. דער שיעור איז כגרוגרת פון דעם גערייניגטן וויין.

חידוש: דער שיעור כגרוגרת גייט אויף דעם תיקון — וויפיל ריינע וויין ער האט ארויסגעפילטערט, נישט דער גאנצער כמות שמרים.

מסננים יין שאין בו שמרים / מים צלולים

דער רמב"ם: "מסננים יין שאין בו שמרים, או מים צלולים, בסודרין ובכפיפה מצרית... כדי שיצולו ביותר."

פשט: מ'טאר דורכגיסן וויין אָן שמרים, אדער קלארע וואסער, דורך א טיכל (סודר) אדער א כפיפה מצרית (א קארב מיט קליינע לעכער) כדי עס זאל זיין נאך מער ריין — אבער נישט דורך א משמרת.

חידושים:

- דער חילוק צווישן משמרת און סודרין/כפיפה מצרית: א משמרת איז דער נארמאלער כלי פאר בורר, דעריבער איז עס אסור. א סודר אדער כפיפה מצרית איז נישט דער דרך פון בורר, דעריבער איז עס מותר ווען ס'איז נישט ממש שמרים.

- ווען ס'איז שוין קלארע וואסער אדער וויין אָן שמרים, איז דאס בלויז א פארבעסערונג, נישט קיין אמת'ע בורר.

נותן מים על השמרים / ביצה על חרדל

דער רמב"ם: "ומפני זה מותר ליתן מים על השמרים כדי שיצולו... ונותן ביצה טריפה על גבי חרדל כדי שיצוף."

פשט: מ'מעג לייגן וואסער אויף שמרים כדי ארויסצוקוועטשן דעם ביסל וויין וואס איז נאך דארט. אויך מעג מען לייגן א ביצה אויף חרדל (מוסטארד) כדי עס זאל אויפשווימען.

חידוש: דאס איז פארבונדן מיט דעם וואס מ'האט פריער געלערנט לגבי קידוש — אז שמרים מיט וואסער איז נישט ממש וויין, ס'איז אן אנדערע זאך. דעריבער איז דאס נישט בורר — ער רייניגט נישט וויין, ער מאכט א נייע זאך.

חרדל שלשו מערב שבת / יין מגיתו

דער רמב"ם: "וחרדל שלשו מערב שבת, למחר ממחה ונותן לתוך הקלי... וכן יין מגיתו כל זמן שהוא תוסס, תורף חבית בשמריה ונותן לתוך הסודרין, שעדיין לא נפרשו השמרים מן היין, וכל היין כולו כעכור... ואין על השמרים שם פסולת או שם יין."

פשט: חרדל וואס מ'האט אָנגעמאכט ערב שבת, מעג מען שבת ארויסקוועטשן דעם זאפט. פרישע וויין (מאסט) וואס באבעלט נאך — מעג מען דורכגיסן דורך א סודר, ווייל די שמרים האבן זיך נאך נישט אפגעשיידט פון דעם וויין.

חידושים:

1. **א גרויסער חידוש:** כדי עס זאל זיין בורר דארף מען האבן א גדר פון **אוכל ופסולת.** ווען די שמרים זענען נאך פארמישט אין דעם וויין (בשעת תסיסה), האבן זיי נישט קיין שם פסולת — "ואין על השמרים שם פסולת או שם יין." דער גאנצער וויין איז ווי עכור (טריב), און דאס איז זיין נאטירלעכער מצב. דעריבער איז דאס ווי מפריד בין אוכל לאוכל, נישט בורר.

2. **שאלה:** פארקערט, ס'איז דאך ערגער ווי עכור — ער מאכט א נאך גרעסערע בורר! **דער תירוץ:** ווייל יין מגיתו טרינקט מען נארמאל מיט די שמרים, איז דאס נישט פסולת. ער וויל בלויז אביסל ריינערע מאסט, אבער ס'איז נישט קיין אמת'ע פסולת — אזוי ווי פילטערן וואסער צו מאכן עס קלארער.

3. **דער יסוד:** בורר דארף א חפצא פון פסולת. אויב עפעס איז סתם "איך האב ליבער אביסל בעסער" אבער ס'איז נישט ממש פסולת, איז עס נישט בורר.

מלאכת טוחן

אב מלאכה: טוחן

דער רמב"ם: "הטוחן... שיעורו כגרוגרת. וכן השוחק תבלין וסממנים ומחתכן, הרי זה טוחן וחייב."

פשט: צומאלן — דער שיעור איז כגרוגרת מעל. אויך צומאלן תבלין און סממנים איז טוחן.

חידוש: תבלין/סממנים צומאלן איז **ממש אב טוחן**, נישט א תולדה. די גמרא רעדט אסאך וועגן א גזירה פון רפואה — פסיקת סממנים — וואס איז טוחן.

תולדת טוחן — מחתך ירק, נוסר עצים, שף מתכת

דער רמב"ם: "והמחתך ירק תלוש... הרי זה תולדת טוחן. וכן הנוסר עצים להנות בנסורת שלהם, או השף לשון של מתכת, חייב משום טוחן."

פשט: שניידן ירקות אויף קליינע שטיקלעך איז תולדת טוחן. אויך זעגן האלץ פאר די שפענער, אדער אפקראצן מעטאל פאר ברעקלעך, איז חייב משום טוחן.

חידושים:

1. **שאלה:** פארוואס איז נוסר עצים א תולדה? דער שיעור כגרוגרת איז דאך א שיעור פון אכילה, און דא נוצט ער עס נישט פאר עסן! דער ענטפער ווערט נישט עקספליציט געגעבן, אבער עס ווערט פארשטאנען אז טוחן גייט נישט נאר אויף אכילה — עס גייט אויף דעם מעשה פון צעקלענערן.

מחתך עצים — שיעור

דער רמב"ם: "אבל המחתך עצים... אינו חייב אלא אם כן שידקדק מהם... והשיעור כדי לבשל כגרוגרת מביצה."

פשט: ווער עס שניידט העלצער — די ברעקלעך זענען נאר חייב אויב ער שניידט זייער קליין. דער שיעור איז גענוג האלץ צו קאכן א כגרוגרת פון א ביצה.

מלאכת מרקד (זיפטן)

דער רמב"ם: "המרקד... שיעורו כגרוגרת."

פשט: זיפטן — אויך א סארט בורר, ווי דער רמב"ם האט פריער דערמאנט מיט א כברה. דער שיעור איז כגרוגרת.

מלאכת לש (קנעטן)

אב מלאכה: לש

דער רמב"ם: "הלש כגרוגרת."

פשט: קנעטן — דער שיעור איז כגרוגרת.

תולדת לש — מגבל את העפר

דער רמב"ם: "המגבל את העפר... הרי זה תולדת לש. וכמה שיעורו? כדי לעשות פי כר של צורף הזהב."

פשט: ווער עס קנעט עפר צוזאמען מיט וואסער צו מאכן א דבר גוש, איז תולדת לש. דער שיעור איז גענוג צו מאכן דעם מויל (פי כר) פון א גאלדשמיד'ס קליינעם אויוון.

חידוש: פי כר של צורף הזהב — א צורף הזהב נוצט א קליינע כירה (אויוון), און מ'דארף צודעקן דעם אפענעם חלק מיט געקנעטעטע עפר. דאס איז פארבונדן מיט וואס מ'האט פריער גערעדט ביי תנור — דער ענין פון טח (באשמירן).

זאכן וואו נישט שייך גיבול

דער רמב"ם: "אבל אפר... וחול הגס... ומורסן שהוא לח ולא קיבוצו במים — אין בהם גיבול."

פשט: אפר (אש), גראבער זאמד, און מורסן (קליי) וואס איז נאס אבער קומט נישט צוזאמען מיט וואסער — ביי זיי איז נישט שייך גיבול, ווייל זיי ווערן נישט קיין געקנעטעטע מאסע.

חידוש: דער יסוד פון לש: ס'דארף זיין א מציאות פון לישה — אז דער חומר ווערט טאקע א דבר גוש. אויב דער חומר קען נישט ווערן געקנעטעטע, איז נישטא קיין לש.

שומשמין און פשתן — דוגמא פון לש

דער רמב"ם: "הנותן זרע שומשמין או זרע פשתן וקיבצן במים, נעשה מהן דבר גושי ומתערבין ונילושין זה בזה, ונעשה כעין עיסה."

פשט: שומשמין (סעסאם) אדער פשתן זאמען — ווען מ'מישט זיי מיט וואסער ווערן זיי א געקנעטעטע מאסע, און דאס איז לש.

חידוש: דער רמב"ם ברענגט שומשמין/פשתן ווי א דוגמא פון זאכן וואס מ'וואלט אפשר געמיינט ס'איז נישט שייך לש (ווייל ס'איז נישט מעל), אבער ווייל זיי ווערן טאקע א דבר גוש — איז עס לש.

עד כאן פרק ח'.

תמלול מלא

רמב"ם הלכות שבת פרק ח': חורש, זורע, קוצר, מעמר, דש, זורה, בורר, טוחן, מרקד, לש

הקדמה

Speaker 1: יא, אונז לערנען רמב"ם ספר זמנים הלכות שבת פרק ח'. פאר אונז גייען לערנען ווילן אונז באדאנקען די בעלי הקמה וואס שטעלן צו די קמח אז ס'זאל קענען זיין תורה, אונזער ידיד הרב החסיד ר' יואל הלוי ווערצבערגער און אלע אנדערע אידן וואס העלפן ארויס, ומהם יראו וכן יעשו. אויב איינער וויל ספאנסערן א שיעור, פינף הונדערט דאלער א שיעור, זאל ער אויסרופן.

רקע: אבות מלאכות און תולדות

Speaker 1: שוין, די פאריגע פרק, פרק ז', האט דער רמב"ם אויסגערעכנט די ל"ט מלאכות, און ער האט אונז דארטן אויך געגעבן די געדאנק אז אויסער די ל"ט אבות מלאכות איז דא נאך צווייע קאטעגאריעס: ס'איז דא די טאטעס האבן ברידער און די טאטעס האבן קינדער. דאס הייסט, די טאטעס האבן... ס'איז דא נאך וועגן פון זיין זריעה, אויסער די טייטש פון זריעה וואס איז טייטש איינפלאנצן קערנדלעך, איז דא נאך וועגן, יעדע מין וועג וויאזוי מען מאכט עס אויפוואקסן, און מ'רופט מען דאס אן עקסטערע זאך וואס הייסט תולדות. תולדות איז טייטש זאכן וואס שטאמען פון... מ'איז מפשיט די מלאכה, מ'קוקט צו עפעס וואס איז ענליך צו די מלאכה. למשל, מ'זאגט אז נישט נאר בונה איז בויען א הויז, נאר בונה מיינט צוזאמנעמען שטיקלעך, איז אויך אז ווען מ'מאכט קעז און מ'שטעלט צוזאם אסאך שטיקלעך איז דאס א תולדה פון די אב.

שוין, דאס איז געווען די פאריגע פרק. אין די פרק גייט דער רמב"ם אנהייבן מיט די ערשטע פאר אבות מלאכות און אונז אביסל געבן די תולדות.

Speaker 2: יא, אויך האט מען ענליכע מלאכות. ס'איז דאך טאקע דא מעין.

Speaker 1: אה, ס'איז דא מעין אויך.

Speaker 2: יא, אמאל איז דא מעין.

Speaker 1: אדער מ'ווייסט נישט וואס זיי זענען.

ס'הייסט, אויב א מענטש זעט אויף א מלאכה וואס איז נישט געווען, ס'הייסט, אויף א נייע מלאכה, דארף מען זיך טרייען צוצושטעלן. למשל, מ'זאגט אז עלעקטריק איז בונה, איז מעין, יא, אזא מין צושטעל. ס'הייסט, די צושטעל מוז נישט אריסשטיין קלאר.

Speaker 2: אמת, אבער יעצט...

Speaker 1: נישט יעדע הפשטה קען א מענטש טון, זאגן אז אזוויי נעמען ברעקלעך קעז און מאכן דערפון הייסט בונה. נישט יעדער איינער קען מאכן יעדע מין הפשטה, אבער...

Speaker 2: יא, אונז לערנען וואס שטייט אין די גמרא און אין רמב"ם.

סטרוקטור פון פרק ח': דאורייתא און דרבנן

Speaker 1: זאגט דער רמב"ם אזוי: החורש... יא, ס'הייבט זיך אן פון החורש, די ערשטע. דער פרק גייט ביז הלכה ש' מיין איך. יא, חורש איז די ערשטע מלאכה, **החורש כל שהוא חייב**. דער רמב"ם האט אין די פריערדיגע פרקים געזאגט אז חורש מיינט אייביג מאכן א לאך אין די קרקע.

Speaker 2: יא, ס'איז גוט צו וויסן די סטרוקטור דא. יעדע, כמעט יעדע מלאכה, די ערשטע הלכה וואס מ'לערנט דערפון איז די שיעור. ווייל יעדע מלאכה האט דאך א שיעור, וויפיל איז מען חייב. אמת איז, חצי שיעור איז די מלאכה אסור, אבער וויפיל דארף מען טון צו זיין חייב? איז, חורש האט דא פארשידענע הלכות. מ'קען זען לויט די שיעור וועלכע סארט זאך ס'רעדט זיך בערך וועגן. סאו, חורש האט נישט קיין שיעור, כל שהוא איז מען חייב. **החורש כל שהוא חייב**. יעצט גייען מיר לערנען וועגן אפאר תולדות פון חורש.

הלכה א: חורש

שיעור חורש

Speaker 1: זאגט דער רמב"ם, **"המנכש בעיקרי האילנות"**. דער רמב"ם גייט ברענגען נאך דריי דוגמאות פון תולדות פון חורש. זאגט ער, אז איינער רייסט אראפ שטיקלעך, ער רייניגט ביי דיווארצלען פון די בוים, ער קלינט ארום. בעצם ער גראבט אביסל, ער גראבט אראפ, ער נעמט אראפ שמיץ, ער נעמט אראפ זאכן וואס ליגן אויף די עיקרי האילנות. איז דאס אויך א וועג פון בעסער מאכן די קרקע כדי ס'זאל גוט וואקסן.

"והמקרסם עשבים", איינער רייסט ארויס שלעכטע עשבים, איז נישט קיין קוצר אדער... קוצר איז אן אנדערע סארט זאך, דאס איז א תולדה פון חורש.

Speaker 2: רייט, ס'וואלט געקענט זיין אפשר א סארט זריעה וואס מ'רעדט פון, אזוויי צו פיקסן אז די אנדערע עשבים זאלן וואקסן בעסער. דא רעדט מען נישט פון דעם, דא רעדט מען ער טוט עס כדי די קרקע זאל זיין בעסער.

Speaker 1: רייט, ס'איז אינטערעסאנט, ווייל לכאורה ווען א מענטש קוקט ווען בעיקר אויף די מעשה, וואלט ער געזאגט אז ס'זעט אויס אזוויי קוצר. קוצר מיינט אפשניידן עפעס פון איר מקום גידולו. אבער דא קוקט מען אויף די פועל יוצא. אה, דארטן איז געוועהנליך קוצר, פשוט ער וויל אן עפל און ער שניידט עס אראפ. דא איז דאך אן אנדערע זאך, דא וויל ער בעסער מאכן די ערד, הייסט עס חורש. סאו, געוועהנליך קוקט מען נישט אויף וויאזוי די מלאכה קוקט אויס, נאר וואס די מלאכה טוט אויף.

"או המזרד את הסריגים", אז איינער... ס'איז אינטערעסאנט אז דא איז אויך דא עקסטערע ווערטער, שם הפועל פאר אויסרייסן. דאס איז אן אנדערע מין זאך. ווייל דא מיין איך אז ער שניידט אראפ שטיקלעך פון די ביימער. ער שניידט צווייגלעך. ער טוט עפעס אין די ערד, אבער ס'איז נישט ממש אין די ערד, אבער ס'איז אויך **כדי ליפות את הקרקע**. איך פארשטיי נישט קלאר וואס דאס מיינט. ער ברענגט עפעס פון גאונים, איך ווייס נישט, אז מ'שניידט אראפ צווייגלעך כדי די צווייגלעך זאלן ליגן אויף די ערד. ס'איז נישט די פוינט פאר די בוים, ווייל דעמאלטס וואלט עס אפשר געווען זריעה, נאר ס'איז פאר די ערד. ס'איז אויך עפעס א תכלית אז מ'שניידט אראפ אסאך העלצערלעך אז ס'זאל זיין אויף די ערד העלצערלעך. אזוי ווי ער זאגט גלייך, כדי ליפות את הקרקע.

א רש"י זאגט תולדת חורש, ווייל דאס איז די מלאכה פון חורש, מאכן בעסער די קרקע אז מ'זאל קענען זורע זיין. און וויפיל איז דער שיעור פון דעם? **ושיעורו כל שהוא, חייב.** עני פון די זאכן, כל שהוא, חייב.

משוה פני השדה

Speaker 1: **המשוה פני השדה.** דא גייט ער ברענגען זאכן וואס איז נישט ממש די זעלבע זאך. די פריערדיגע זאכן זענען מער וויניגער דריי וועגן פון טון אן עניליכע פעולה, וואס מאכט אזוי ווי... יעצט קומט א נייע סארט פעולה וואס איז אויך א תולדה פון חורש. ער גייט טון אן אנדערע פעולה וואס איז נישט... די אלע זאכן וואס מ'האט אויסגערעכנט איז חורש בתור הכנה צו זריעה, מאכן בעסער די ערד אז מ'זאל קענען וואקסן און אזוי ווייטער. אבער אויב איז דא אן אנדערע אופן פארוואס א מענטש וויל גראבן אויף די ערד...

Speaker 2: ניין, דא רעדט מען ער וויל גראבן אויף די ערד. די האסט געהאט א משוה פני השדה ווייל ער וויל דארטן וואקן צו וואקן.

Speaker 1: ניין, ניין, ס'איז אויך וועגן הכנה לזריעה, ס'איז נישט קיין חילוק.

Speaker 2: ניין, אבער ער וויל דארטן וואקן. ער איז משוה פני השדה פאר סיי וועלכע סיבה.

Speaker 1: ניין, ס'איז ליפות את הקרקע, דאס איז דער חילוק. אלע חרישה זענען פאר דעם.

Speaker 2: ניין, די אלע חרישה פריער זענען ליפות את הקרקע. יעצט איז א גאנץ אנדערע זאך, ער וויל א גראדע וועג אז ס'זאל זיין גרינג צו וואקן.

Speaker 1: אזוי שטייט דא, **המשוה פני השדה**, יא, **גורן שהיה בו תל**, ס'איז דארטן א גריבל, א בערגל, **וירידו**, אדער ס'איז דא א גריבלע, **ומילא הגאי**, ער האט אנגעפילט א פלאץ וואס איז נידריגער, **חייב משום חורש**, ווייל ס'איז אויך אן ענין פון ליפות את הקרקע.

דיסקוסיע: "חייב משום חורש" — תולדה אדער אב?

Speaker 2: איך מיין אזוי. אבער ס'שטייט חייב משום חורש, דאס איז די מעין, יא? דאס איז נישט די תולדה. נישט מעין, ס'איז א תולדה.

Speaker 1: יא, חייב משום חורש, ער זאגט נישט תולדת חורש.

Speaker 2: ניין, משום געוועהנליך... משום איז אויך די זעלבע זאך? משום איז אויך א תולדה?

Speaker 1: איך מיין אז יא, די גמרא זאגט געוועהנליך תולדה. איך מיין אזוי. יא, ווען דער רמב"ם הייבט אן מיט אן אב מלאכה זאגט ער עס גלייך. ווייל ענזער איז מען. אזוי מיינע איך. עס איז נישט גיין אויף קומונות, עס איז נאר א ווארט דער גאנצער חילוק.

דיסקוסיע: פארוואס זאגט דער רמב"ם נאכאמאל "שיעורו כל שהוא"?

Speaker 2: **ושיעורו כל שהוא.** וואס דער **ושיעורו** איז. ווייס, איך ווייס נישט קלאר. עס קען זיין אז עס מיינט אפילו נישט אן אסעדה, אפשר אפילו אין א בית ועמען איז א שיעורי כולשי. נישט קלאר, פארוואס דער **ושיעורו**. עס האט עס שוין געזאגט איינמאל.

Speaker 1: יא.

Speaker 2: אז פריער האט ער געזאגט, אה, פשוט טעטשעווי, האט עס צו טון מער מיט א פעלד, און אפילו נישט א פעלד?

Speaker 1: הרב בלומינג זאגט, בשם איינעם, אז פריער האט ער געזאגט א גרויסער, אז עס האט געזאגט א טעל, דער רבים געווענדיגט מות, ער האט עס א בערגל, און ער האט געמאכט דורא די טעלד. **משהו ושיעורו** מיינט אפילו א קליינע, א לאך האט ער געדארט געמאכט, נישט גימעס, עס איז פריער געשטיין אין גימעס, משהו פון פני הסעדה. עס האט געזאגט אין א גימעס, עס איז דא לעכערן, און ער פילט זי אן, אדער אזוי. עס האט עס זאגט **שיעורו כל שהוא**, בעצם האט עס שוין געקאפערט דאס מיט'ן נאמען שיעורו כל שהוא. עס איז נישט קיין גרויסע חידוש וואס שטייט אין דער שטיקל.

סיכום הלכות חורש

Speaker 2: עד כאן הלכות חורש, וועסטו וועל לערנט דאס מלאכן אין חורש?

Speaker 1: עס האט עס יעצט געלערנט אלע הלכות וואס זענען דא וועגן חורש. עס זענען א קליינע מלאכה. אונז קען מען לערנט פון די נעקסטע מלאכה.

Speaker 2: רייט, אונז האבן שוין געלערנט אביסל וועגן חורש, ווען אונז האבן געלערנט אז מען טאר נישט שלעפן א באנק אויב ס'מאכט גראדע די ערד, אויב איז אפילו וועסטויער א יאר איין חורש, אויב איז וועט פסוק רשע.

Speaker 1: רייט, עס איז נישט שטיין וועגן פסוק רשע ברקאון, עס איז שטיין וועגן מלאכה ישע. אויך מען דארף געדאנקען די עלעה מלאכות... דער דינגער מוז טאקע נישט געמענט מיין נייע ביי, אבער אונז האבן פארשטאנען, אז אויב עס איז איז א שווערע באנג, נישט פארשיינען דאס איז די געזאגט די רמב"ם איז די געזאגט אזוי אבער דער איז מיט די געדאנק ווען דער דינג מיר ברענגט איבער ער געציילט נישט אבער זייער גוט ס'איז דארא ריזן אונז האבן גערעדט וועגן דעם.

חידוש: דער רמב"ם טיילט מלאכות דאורייתא פון מלאכות דרבנן

Speaker 1: ניין דער ריזאמעטע זאך וואס מען דארף וויסן וועגן די אלע פרקים וואס עס גייט לערנען ביז פרק איך דענק נישט איז אז דער רמב"ם אונז זאגט אז דא איז כל הלכות חורש דאורייתא. איבער דעמעט ס'איז אביסל נישט אזוי סימפל ווייל דער רמב"ם האט דערטיילט מלאכות

דאורייתא פון מלאכות דרבנן. סאו דער רמב"ם האט זאגט אלע דאורייתא ביז פרק כ', און פון פרק כ"א גייט דער רמב"ם אדורך די זעלבע מלאכות און ער ברענגט די דרבנן'ס און די שבותים.

סאו ס'איז אויף א געוויסע וועג מאכט עס מער קאמפליצירט צו לערנען, ווייל מ'לערנט דא הלכות חורש, גייען מיר עס גיין לערנען, למשל ס'איז דא א גזירת דרבנן פון מכבד זיין די קרקע וועגן חורש וועגן א שבירת גומות. אבער דער רמב"ם ברענגט עס נישט דא, ווייל דער רמב"ם וויל זייער שטארק מקפיד זיין אויף די איסור ביי וואס די רבנן האט געהאלטן. דער רמב"ם האט געהאלטן אז ס'איז זייער וויכטיג צו וויסן וואס איז דאורייתא און וואס איז דרבנן, אז מ'זאל זיך נישט צומישן. סאו ער האט עס צעטיילט עקסטער. יעצט לערנען מיר נאר חורש מדאורייתא, חוץ נעמט ער דא די דרבנן'ס וואס זענען נישט תולדה דחורש, נאר אזויווי עתי חורש אדער וואס איז מביא לידי חורש, און דאס גייען מיר לערנען אסאך שפעטער.

איך מיין אז דאס איז די ענין פארוואס ער האט אנגעהויבן, די קעפל איז געווען "מלאכות שחייבין עליהן סקילה וכרת". ער זאגט, איך גיי יעצט אלעס אויסרעכענען נאר די סקילה וכרת, און ס'איז נאר די טאטע'ס מיט די ברידער'ס און די קינדער, נישט די אייניקלעך. די אייניקלעך איז ביי די ענד, דאס איז די דרבנן'ס.

Speaker 2: אפשר אייניקלעך אפילו איז דרבנן'ס, איז גזירות, איז הרחקות.

Speaker 1: קענסט עס רופן אייניקלעך?

Speaker 2: ס'קען נישט זיין צו א נאנט.

Speaker 1: ניין, דו זאגסט אן אינטערעסאנטע זאך, ווייל א דרבנן וואס איז צו א נאנטע קשר וואלט איך שוין געווען אן אב אדער א תולדה. ס'איז אביסל א ווייטערע קשר. ס'מוז זיין א זאך וואס איז נישט אסור מדאורייתא. אמת, אסאך מאל, מ'וועט זען אין די פרטים אסאך מאל נישט קלאר צו פארשטיין פארוואס דאס איז נאר דרבנן און נישט קיין תולדה. אבער על כל פנים, וואס דער רמב"ם ברענגט, ער האט א פשט אין די גמרא אז דאס איז די חילוק.

יעצט, עד כאן איז חורש דאורייתא. יעצט קומט חורש דרבנן, דארף מען ווארטן פאר די פרק ווי אונז.

הלכה ב: זורע

שיעור זורע

Speaker 1: שוין. די צווייטע מלאכה איז זורע, גייט דער רמב"ם שמועסן וועגן זריעה. **זריעה, כל שהוא.** די שיעור פון זריעה איז אפילו א קליינע שיעור. ס'איז נישט דא קיין מינימום.

אינטערעסאנט, ביי חורש און ביי זריעה פארשטייט מען אז אפילו אן א מינימום, ס'דארף... אריינלייגן א זרע אין די ערד איז אייביג א מעשה. און אויך די שבירת גומות מיינט דאך נישט סתם געבן א קראץ אין די ערד, ווייל דאס איז נישט בכלל חורש. ס'דארף דאך מיינען עפעס וואס איז מגדר חורש. אבער די עקזעקט שיעור איז נישט דא.

Speaker 2: די קלענסטע קראץ וואס דו מאכסט מיט כוונה פאר...

Speaker 1: וואס קען הייסן אן ענין פון גומא?

Speaker 2: ס'איז נישט דא קיין שיעור, איז דא יא. אז ער דארף אריינלייגן איין קערל אין איין ערד. איך זאג, אבער אויב עס איז ממש א כל שהוא, הייסט אז עס האט נישט קיין נאמען פון א גומא, עס האט נישט קיין נאמען געווארן אויסגעגראבן, אז ווייל איינער רוקט א ברעקלע זאמד איז גארנישט געשען. אבער די שיעור איז דאך כל שהוא.

Speaker 1: האסטו נישט געמאכט א כל שהוא?

Speaker 2: אבער די שיעור איז נישט א יעדער סארט איז נישט געווארן געווארן.

שיעור זריעה — כל שהוא

Speaker 1: איז עד כאן איז חורש דאורייתא, און חורש דרבנן דארפן ווארטן פאר די פרק פון אונז.

שוין. די צווייטע מלאכה איז געווען הזורע, גייט דער רמב"ם שמועסן וועגן זריעה. **הזורע כל שהוא**, די שיעור פון זריעה איז אפילו א קליינע שיעור, נישט דא קיין מינימום. מ'וועט זאגן, ביי חורש און זריעה פארשטייט מען אז אפילו אן א מינימום, ס'דארף אריינלייגן א זרע אין די ערד איז אייביג א מעשה, און אויך דאס וועגן, ס'מיינט נישט סתם געבן א קראץ אין די ערד, ווייל ס'איז נישט קיין צורך בכלל לחורש, ס'דארף דאך מיינען עפעס וואס איז מגדר חורש, אבער די עקזעקט שיעור איז נישט דא. די קלענסטע קראץ וואס דו מאכסט מיט כוונה מפורשת.

וואס קען הייסן אן ענין פון גומא? נישט דא קיין שיעור. דא איז דא יא, זריעה דארף מען אריינלייגן איין קערל אין די ערד. איך זאג, אבער אויב ס'איז ממש א כל שהוא, הייסט עס נישט, ס'האט נישט קיין נאמען פון א גומא, ס'האט נישט קיין נאמען געווארן אויסגעגראבן. איינער רוקט א ברעקל זאמד, איז גארנישט געשען, אבער די שיעור איז דאך כל שהוא. ער האט נישט געמאכט קיין חרישה.

א יעדע, ס'ווארט איז, ביי די שיעורים איז עס טאקע קלאר. קוצר דארף זיין א גרוגרת, שניידסטו קלענער ווי א גרוגרת, האסטו געמאכט קצירה, אבער ס'איז נישט געווען קיין גרוגרת. א זריעה, האסטו געמאכט זריעה אפילו מיט א פיצי זריעה, ווייל ס'איז טאקע מיר ברענגען דעם, ווייל ס'האט שוין א תועלת אפילו מיט א כל שהוא.

מעין זורע — הזומר את האילן

Speaker 1: הזומר, שוין. און וואס איז די, יעצט גייט דער רמב"ם ברענגען א מעין המלאכה, וואס איז אויך אן אב, ס'טייטש די זעלבע, ס'איז נאך א מין וועג פון זאגן זריעה. ער האט שוין געזאגט, פריער האט ער אונז שוין געברענגט אפאר דרכים פון איינפלאנצן, א נטיעת אילן, א מבריך. דא זאגט ער, **הזומר את האילן כדי שיצמח**, ער שניידט אראפ שטיקלעך פון די בוים כדי ס'זאל וואקסן, **הרי זה מעין זורע**.

טייטש, ווען איינער זעט איינעם טון זומר את האילן, קען עס זיין איינס פון צוויי מלאכות וואס אונז ווייסן שוין. אויב איז עס ליפות את הקרקע, איז עס חורש. אויב איז עס כדי שיצמח, איז עס זורע. און אנדערע קוצר, ס'קען זיין איינס פון דריי.

ס'וועט זיין, ווייל דא זעען מיר אונזער מלאכת שבת איז נישט די צורה וואס דו זעסט, נאר וואס די תכלית וואס ער וויל אויפטון. אלעמאל, אלעמאל. אבער ס'קען זיין איינס פון דריי, אבער אזוי וועלן מיר עס לערנען.

Speaker 2: יא, באט, קוצר, קוצר, קוצר זרעים, וואטעווער, ס'איז א כזית, א מינוט צוריק. נישט מ'האט מזמר. די מסקנא איז אנדערש. מ'שניידט אראפ די קליינע שטיקלעך, די גרויסע שטיקלעך, whatever. הרי זה מן זורע.

Speaker 1: יא.

תולדת זורע — המשקה צמחים

Speaker 1: ווייטער. אבער **המשקה צמחים ואילנות בשבת**, איינער וואס טרינקט אן, ער וואסערט די צמחים ואילנות בשבת אז זיי זאלן קענען וואקסן, **הרי זה תולדת זורע**. דאס איז נישט מן זורע, נאר ס'איז תולדת זורע, **וחייב חטאת**.

דיסקוסיע: פארוואס איז משקה א תולדה און זומר א מעין זורע?

Speaker 2: פארוואס? וואס איז די חילוק צווישן זומר אדער משקה?

Speaker 1: נאכאמאל, זומר איז די זעלבע עקזעקט זאך ווי זורע. גיי פארשטיי. אבער משקה איז נישט די זעלבע עקזעקט זאך. ס'איז א זאך וואס העלפט צו ס'זאל וואקסן. פארשטייסט? ס'איז אן אנדערע פעולה. ס'איז א גאנץ אנדערע סארט פעולה.

Speaker 2: מיר זעט עס פונקט פארקערט. וואסער איז ממש ס'מאכט עס וואקסן. אן וואסער קען עס נישט וואקסן. זומר איז עפעס וואס מאכט

בעסער די בוים.

Speaker 1: נאר וואס דען, איך האב דיר שוין געזאגט פריער. ס'איז דא פינף וועגן וויאזוי צו איינפלאנצןביימער. איינס פון זיי איז אפשניידן שטיקלעך. ס'מאכט וואקסן דירעקט.

Speaker 2: ניין, זומר איז נישט דאס וואס דו האסט פריער געזאגט, מבריך. זומר מיינט אז ער שניידט אראפ א קליינע שטיקל, און דאס מאכט ס'זאל בעסער וואקסן.

Speaker 1: און פריער האסטו גערעדט ביי די דקל, א בוים וואס האט צו פיל צווייגן, שניידט ער אראפ אפאר צווייגן אז ס'זאל גוט וואקסן די איבעריגע.

Speaker 2: און דאס איז מער דירעקט ווי וואסערן? פארוואס איז דאס מער דירעקט ווי וואסערן? ס'איז כמעט די זעלבע זאך.

Speaker 1: ווייל דאס האב איך דיר געזאגט, ווייל די מפרשים האבן געזען אז איינפלאנצן א קליין ביימעלע ביסטו גערעכט, ווייל דאס איז נאך א וועג פון איינפלאנצן. אין די פריערדיגע פערעגראף האבן זיי גערעדט וועגן דעם, פארוואס זומר איז א סארט אפשניידן. זייער גוט. דו פארשטייסט אז וואסערן איז א גאנץ אנדערע פעולה. אוודאי העלפט עס ס'זאל וואקסן, אבער ס'איז נישט קיין איינפלאנצן. ס'איז א גאנץ אנדערע זאך.

Speaker 2: פארוואס איז שניידן מער איינפלאנצן ווי וואסערן? איך ווייס נישט פארוואס.

Speaker 1: זייער גוט. ס'איז דא אן ענין פון השתרשה. מ'לייגט אריין א שטיק פון די בוים אין די ערד, הייסט דאס השתרשה. זיי האבן נישט גערעדט וועגן דעם דעמאלטס. ס'זענען דא פארשידענע וועגן וויאזוי צו מאכן איינפלאנצן ביימער. איינע פון זיי איז צו שניידן די ביימער. אבער צו משקה זיין איז נישט קיין וועג פון איינפלאנצן א בוים. ס'איז א וועג פון מאכן א בוים זאל גוט וואקסן. ס'איז א גאנץ אנדערע זאך. ס'איז א תולדה, אבער ס'איז אנדערש. איך זע אז ס'איז מער אנדערש. איך זע נישט אז ס'איז אזוי פאני. It doesn't make any difference anyways. די חילוק איז נאר אין די תולדה.

תולדת זריעה — שרייען זרעים

Speaker 1: ובכן, איז דא א וועג פון איינפלאנצן כותים. און ס'איז נישט דורכ'ס לייגן אין וואסער. ניין, מ'פלאנצט עס איין, ס'איז צוגעגרייט, ס'איז אביסל מצמיח זיין, ס'איז קענען די ווייצן, ס'איז אנהייבן פערמענטן, און נאכדעם לייגט מען עס אריין אין די קרקע. א רייזע תולדות זריעה וחייב. איז עס תולדות זריעה. ווייל ס'איז א הכנה צו די זריעה. ס'איז עד כאן הלכות זריעה.

הערה וועגן דעם רמב"ם'ס לשון

Speaker 1: ביי די ווער, קוק, אין די פריערדיגע פרק האבן מיר גערעדט אז דער רמב"ם האט די גאנצע זריעה געמאכט זריעה, און ניטאמאל האט ער צוריקגעגאנגען צו לשון המשנה זריעה. ער זאגט נישט אז רייזע איז זריעה. ניין, ער זאגט אזוי, מיין רוח, ער רעדט וועגן די מענטשן. אחור איז... נאר ביי די נעמען פון די מלאכות איז געטוישט צו ענינים. ניין, ער זאגט נישט א חרישה בכל שי. רייט. אקעי.

מלאכת קוצר

שיעור קוצר — גרוגרת

Speaker 1: עס גייען מיר לערנען וועגן... קוצר. קוצר. זאגט דער רמב"ם, תולה, שבו איינער, מען רייט אייל נישט... וועטו וועז עס געקופט א קוצר. אה, זאגט דער רמב"ם, א קוצר. דער שיעור איז א גרוגרת. א פאקט. טריקענע פאקט. מ'רעדט אסאך דער שיעור. היינט איז א קלענערע שיעור ווי... דרמב"ם, מען גייט עס ווען... וואס דער שיעור איז געפאלן. א קוצר גרוגרות. חייב.

תולדת קוצר — עוקר דבר מגידולו

Speaker 1: זיי דרמב"ם, וואס איז די תולדות דערפון? תולדות תולדות קוצרו. קויצר מיינט שניידן און תבואה. אויב מען איז תולדות, מען רייסט אראפ סיי אנדערע זאכן מיט דבר גדולה. יא. זיי, כאנו ווייסט נישט עכט וואס דער חילוק פון קויצער און תולדות. זיי זאלן דאס זעלבע – עס טאט מיר פארשן וואס זאגן אז קויצער מיינט א כלה, און תולדות מיינט אן א כלה. נישט קלאר. אקעי. ס'איז יענט פאקומעט דער זעלבע זאך. לכאילו אוקר דבי מגדולה איז א תולדות פון חיים ושם קוצר, ער זאגט מיינט עס זאגן תולדות קוצר. יא.

תולש מעציץ — צרורות, חובז, עציץ שאינו נקוב

Speaker 1: הפיכה, ער גייט עס זאגן די גמות. הפיכה, ער גייט עס זאגן די גמות פון זאכן וואס אפשר א מענטשן האט עס זענען צו נישט אויסזעהן ווי מען שניידט, ווי עפעס איז מיט פאמיליע קוצר. אבער עס וואס עס זענען אז יא. **צרור שעלו בו עשבים**, א שטיין וואס האט אנגעהויבן וואקסן דערויף גראז, **אדער עשות שעלת בסנה**, אויף א סנעי, אויף א קליינעביימל האט אנגעהויבן וואקסן דערויף א געוויקס, איך ווייס, עס איז א מסורים, עפעס א געוויקס, **אדער עשבים שצמחו אגב החובז**, די אלע זאכן איז דער מקום גידולו פון די עשבים וואס ס'וואקסט. איז **התולש מהם חייב, שזהו מקום גידולו**. די צרור אדער די חובז ווערט יעצט די פלאץ וואו ס'וואקסט, ווייל ס'איז חייב. **אבל התולש מעציץ שאינו נקוב**, אבער למעשה, ער רייסט ארויס פון א פלענט שאינו נקוב וואס איז נישט יונק פון די קרקע, **פטור, שאין זה מקום גידולו**. דאס איז נישט די מקום גידולו.

דיסקוסיע: פארוואס איז עציץ שאינו נקוב אנדערש פון חובז?

Speaker 2: איינגעס, ס'איז נישט נארמאל, ס'איז נישט די נארמאלע סדר איינצופלאנצן אין א עציץ שאינו נקוב, ווייל לכאורה וואקסט עס זייער שוואך, און נאר פאר א קורצע צייט. משא"כ חובז איז יא א נארמאלע סדר אז ס'וואקסט עשבים. אזוי זעט אויס. איך ווייס איך נישט. ס'איז א נארמאלע זאך. די נאטור, וואס ס'געשעט דורך נאטור הייסט נארמאל, און ווען א מענטש טוט זאכן וואס ס'איז דא א בעסערע וועג פון טון, מענטשן טוען נישט כמעט טאטאל עציץ שאינו נקוב. ס'איז נישט געוועגליך. אויב דו האסט אן עציץ ביי דיר אין דיין געוועגליכע צייט, וועט זיין אן עציץ נקוב. דאס איז די אמת.

Speaker 1: וואס איז עפעס וואס איז ווי אינדערהיים אינעווייניג? אינדערהיים איז גאנץ זיכער נישט נקוב. נקוב מיינט אז ס'זאל עקטשועלי... די מפרשים זאגן אז אינו נקוב מיינט אז ס'איז קאנעקטעד צו די קרקע. אז ס'איז נישט אז ס'איז קאנעקטעד צו דיין פארקעי פלאר אדער שטיינערנע פלאר. אינדערהיים איז ביי מיר זיכער נישט קיין וועג פון... אה, דו מיינסט אין די אוטסייד איז עס אן עציץ נקוב. אבער מענטשן האבן פלענטס, דאס איז אן עציץ שאינו נקוב.

Speaker 2: אויב דו ביסט אינדרויסן, איז עס יא נקוב. ער מאכט א נקוב. ער מאכט א לאך פון אונטן. ס'איז בעסער אזוי. זייער גוט. אבער ס'איז נאך אלץ אן עציץ שאינו נקוב, ווייל ס'איז דא אפאר פלענטס וואס קענען זיך האלטן אין א הויז. עציץ שאינו נקוב איז נישט קיין נארמאלע זאך. די עשבים איז נארמאל. די עשבים, נאטור מאכט עס זאל וואקסן. אקעי. יא. ווייל די חובז האט עפעס א פייכטקייט וואס פון דעם וואקסט עס, וכדומה.

Speaker 1: מ'דארף וויסן די פאל פון עציץ שאינו נקוב פון וואס דו רעדסט. ס'איז זייער מעגליך אז אן עציץ שאינו נקוב איז עפעס וואס מ'שניידט אראפ, און פאר א שטיק צייט האלט זיך עס נאך אין די הויז. דו זאגסט אז די שטיק צייט, דאס אז ס'קען זיך האלטן אין די קאנטעינער פאר אפאר וואכן, מאכט נאכנישט אז דאס איז די מקום גידולו. ס'איז שוין אפגעשניטן פון די קרקע. נישט דווקא אפגעשניטן. איך האב אזעלכע פלענטס. איך זע נישט פארוואס. ס'איז נישט קיין נארמאלע וועג. קיין איין פארמער פארמט נישט פלענטס אין... וואס הייסט דאס, די פאט, יא? אין די היינטיגע טעג איז עס גראדע דווקא א זאך. דעמאלטס איז עס א שאלה. דעמאלטס דארף קאוויסטער אויף א שעלף, אויב ס'איז א זאך, אויב ס'איז א זאך לכתחילה דארף מען זיך באפרעגן ביי די רבנים, ס'איז טאקע א שאלה.

אבער איך רעד פון דאס וואס דו קויפסט א פלאוער צו וואטעווער, עפעס א פלענט וואס וואקסט ביי דיר אין ספרים שטוב, דאס איז נישט קיין תורת גידול, דאס איז נישט קיין שאלה. ס'איז א שאלה. על כל פנים, דאס איז די הלכה.

עציץ נקוב — כדי שורש קטן

Speaker 1: עציץ שאינו נקוב, וואס איז געפלויגן? יא? עציץ שאינו נקוב, ס'האט א לאך. ווי גרויס דארף זיין די לאך? **כדי שורש קטן**, אז ס'האט א קליינע לאך, אז א קליינע ווארצל, א קליינע שורש, זאל קענען זיך מחבר זיין צו די ערד אונטער דעם, **הרי הוא כארץ**, איז דאס נישט נחשב ווי אן עציץ שאינו נקוב, נאר וואס איז יא, ס'איז קאנעקטעד צו א מקום גידול.

כל זרע שקצירתו מצמיחתו — חייב שתי חטאות

Speaker 1: זאגט די רמב"ם אזוי, **כל זרע שקצירתו**, אונז האבן פריער געזאגט ביי זומר, ווען מ'שניידט אראפ א שטיקל, דאס איז די וועג פון עס מאכן וואקסן. זאגט ער, די זעלבע זאך, סיי וועלכע תבואה וואס די שניידן מאכט עס זאל וואקסן מער, **כל זרע שקצירתו מצמיחתו ומגדלתו, כגון אספסתא וסילקא**, איז צוויי סארטן וועדזשטעבלס. סילקא זעען מיר אסאך מאל, א סילקא ווי מיר האבן עס געלערנט. אספסתא זאגט די ש"ך, בקיצור, עפעס מיני גראזן וואס ווען מ'שניידט אראפ מאכט עס אז ס'זאל גלייך אנהייבן צוריק נאכאמאל וואקסן. **הקוצרו בשוגג חייב שתי חטאות, אחת משום קוצר ואחת משום נוטע.**

דאס איז זייער אינטערעסאנט, מיט די זעלבע מעשה טוט דער מענטש צוויי זאכן, ער טוט קוצר און ער טוט נוטע, ווייל ס'איז צוויי תולדות פון די זעלבע פעולה. ער האט יעצט א שטיקל אספסתא צו געבן פאר זיין בהמה, דאס איז קוצר, אבער אויך מיט די זעלבע פעולה האט ער מורא נוטע, ס'וואקסט עס נאכאמאל.

דיסקוסיע: איז דאס נאר א פועל יוצא?

Speaker 2: ס'איז אבער אינטערעסאנט, לכאורה רעדט מען באופן ווען ער וויל ביידע, ווייל אז נישט איז די אנדערע זאך מער אזא פועל יוצא, ער איז קוצר און בדרך אגב געשעט עפעס אז ס'גייט אנהייבן צוריק וואקסן. דאס וואס ער טוט, דאס איז א זאך וואס ווען מ'שניידט עס וואקסט עס מער, דאס איז וואס יעדער איינער וויל. ווען ער האט עס אפגעשניטן האט ער נישט געטון א פעולה אז ס'זאל וואקסן, ער זוכט צו געבן צו עסן פאר זיינע בהמות. און די אנדערע זאך איז, איך קען דיר אפשר זאגן א משל. ווען מ'שערט אפ א מענטש, גייט צוריקוואקסן זיין האר.

Speaker 1: אבער אויב מ'שערט א מענטש... דאס הייסט נישט וואקסן.

Speaker 2: יעדע זאך אין די וועלט ווען מ'שערט עס אפ, וואקסט עס צוריק. דאס איז נישט די פוינט. ס'איז דא זאכן וואס מ'שניידט זיי כדי זיי זאלן צוריקוואקסן. דאס איז די וועג. און ס'איז דא זאכן וואס דאס איז נישט די וועג, ס'נעמט לענגער צו וואקסן, זיי זענען נישט קאנעקטעד אזוי, וכדומה.

חייב שתי חטאות על פעולה אחת

Speaker 1: ער זוכט צו געבן עסן פאר זיין ווייב. די אנדערע וואכן איז א דרך גדילה. יעדע מאל מ'שערט אפ א מענטש, גייט צוריקוואקסן זיין האר. זייער גוט. אויב מ'שערט א מענטש, ס'הייסט נישט וואקסן. יעדע זאך אין די וועלט ווען מ'שערט עס אפ, וואקסט עס צוריק. נישט דאס איז דער פוינט. ס'איז דא זאכן וואס מ'שניידט זיי כדי זיי זאלן צוריקוואקסן, דאס איז דער וועג. ס'איז דא זאכן וואס דאס איז נישט דער וועג. מסתמא די חילוק איז, ס'נעמט לענגער צו וואקסן, ס'איז נישט קאנעקטעד אזוי, וכדומה.

יא, אבער דא שטייט דער חידוש, אז ווען מ'טוט א פעולה וואס פון דעם קומט ארויס צוויי מיני זאכן, איז חייב שתי חטאות.

'Cause like you said the whole time, הלכות שבת איז mostly about results, נישט about פעולות. יא. בכלל, פעולות פון אדם זענען מער וועגן די results ווי די פעולות. נישט אזוי ווי דער רבי האט אייך געזאגט, א מענטש דארף טון, נישט אויפטון. שלעסער, א מענטש דארף אויפטון. טון איז א וועג וויאזוי אויפצוטון. יא, נישט הייסט דאך סכנה. הלכות שבת איז נאר וועגן... דא האט ער דאך סוף כל סוף גארנישט געטון. שטימט?

Speaker 2: איך הער, איך הער.

הדין פון זומר וצריך לעצים

Speaker 1: **והא זומר וצריך לעצים.** אויב ער דארף יא די עצים. ס'איז געוועגליך, זומר ווארפט מען אוועק די עצים, איז עס נאר א נוטע. יא. אבער אויב ער דארף אויך יא די עצים, **חייב משום קוצר ומשום נוטע.** זייער גוט. ער ברענגט צוויי חטאות'ן.

דו מיינסט ס'איז געווען אזעלכע ליינס פון מענטשן אין בית המקדש מיט צוויי חטאות'ן ווייל ער האט געמאכט א פסולת? איך ווייס נישט.

יעצט גייען מיר לערנען לכאורה נאך א תולדה פון קוצר. ער זאגט דאך נישט גוגל לכאורה חייב שתי חטאות, ווייל לגבי עונש איז לכאורה נישט שייך. איינס איז לגבי צו זיין א פראבלעם לכאורה מיט די אזהרה, יא. אויב ער האט אן עונש איז ער אויך נישט שייך. גוט. די אלע חילוקים זענען אלע אין חטאות. הלכות שבת רעדט נישט פון אידן וואס זענען מחלל שבת במזיד. מ'דארף געדענקען, מ'רעדט דאך פון ערליכע אידן. נאר בשוגג מאכט זיך.

הלכה ה — עציץ שאינו נקוב

Speaker 1: גייען מיר ווייטער. איז אזוי, **הפושט ידו לתוך פיה של בהמה, א שטיק זאמד שנתן בה אספלין**, וואס האט אנגעהויבן וואקסן דערויף, גראזלעך, איז אויב איינער הייבט עס אויף **מן הארץ**, ווען איך **אגב יסודו**, אז ער לייגט עס אויף עפעס, **חייב משום תולש**, ווייל ווען ער הייבט עס אויף פון די מקום גידולו, רייסט ער ארויס די עשבים. אדער פארקערט, ס'איז געווען **אגב יסודו**, ווען איך **על הארץ**, ער האט עס אראפגעלייגט אויף די ערד, אז זיי זאלן בעסער קענען סורווייוון, איז ער **חייב משום זורע**, ווייל ער איז מחבר לקרקע.

Speaker 2: סאו דאס איז אזוי ווי א סתירה. מצד אחד שטייט ביידע וועגן, אויך אז דאס איז תולש...

Speaker 1: ניין, ס'איז שטימט, יא. דאס איז תולש און דאס איז זורע. אויף די יסוד איז עס נישט קאנעקטעד, דאס איז די ווארט.

Speaker 2: אקעי.

הלכה ה — תאנים שיבשו באילן

דער רמב"ם'ס הלכה

Speaker 1: די נעקסטע שטיקל איז א סתירה. איז אזוי, **תאנים שיבשו בימיים**, טייטלען וואס האבן נישט געווען סוקסעספול, ס'האט אויסגעטרוקנט נאך איידער ס'איז געווארן געצייטיגט. **וכן אילן שיבשו פירותיו**, א בוים וואס איז פארפוילט, וואס די פירות האבן אויסגעטרוקנט. איז וואלט א מענטש געקענט טראכטן אז ס'הייסט שוין נישט עכט מחובר לקרקע, ס'איז שוין א געשטארבענע זאך. אבער די הלכה איז נישט אזוי, **התולש מהן בשבת חייב**, ווייל למעשה, ווי לאנג ס'איז נאך למעשה מחובר לקרקע, גייט מען נישט אריין אין ווי געלונגען ס'איז נאך יונק פון די קרקע. מען קוקט עס אן אויף די עיקר הדבר אז ס'איז נאך קאנעקטעד.

אף על פי אז ס'איז דא אנדערע הלכות וואו מען קוקט עס אן אז ס'איז שוין אראפגעריסן. לענין טומאה, **אף על פי שהן כעקורים**, ס'הייסט שוין אזויווי ארויסגעריסן לענין טומאה.

ביאור דער חילוק צווישן טומאה און שבת

די פשט איז אזוי, ביי טומאה, נאר אן אפגעשניטענע פרוכט קען מקבל זיין טומאה. אויב א טומאה האט גערירט א געריסענע פרוכט, איז עס מקבל טומאה, אבער א דבר המחובר לקרקע איז נישט מקבל טומאה. סאו וואס טוט זיך מיט די תאנים? לענין טומאה זאגן אונז אז ס'הייסט שוין אראפגעריסן, אז ס'איז שוין נישט מחובר לקרקע, ס'איז שוין נישט יונק. וואלט א מענטש געטראכט אז דאס זאל מען אויך זאגן לגבי שבת, אז דאס הייסט שוין נישט

מקום גידולו. אבער די הלכה איז נישט אזוי, ווי לאנג ס'איז נאך מחובר לקרקע, גייט מען נישט אריין ווי געלונגען דאס איז איינגעפלאנצט.

דיון: אילן שיבש – דער גאנצער בוים אדער נאר די פירות?

Speaker 1: ער איז מסביר הרב בלומענג בשם די מפרשים, אז דאס איז דווקא אויב נאר די פירות זענען צוואך. אבער אויב די גאנצע בוים איז געווארן טויט, אוודאי איז עס שוין נישט קיין בוים. אבער נאר לגבי די פירות איז עס נישט...

Speaker 2: זיי האבן דאך אלעס קאנעקטעד, אויב ס'איז נישט מחובר צו די קרקע, פארוואס איז עס א חילוק שבת? מיר נעמען זיי?

Speaker 1: איז אפשר ווילאנג ס'איז נישט אראפגעפאלן פון די פלאץ?

Speaker 2: אבער ס'וועט עניוועי אראפפאלן. ס'איז א matter of time. אויף א certain point גייט עס אראפפאלן.

Speaker 1: איך זאג, ווילאנג ס'איז נאך מחובר לקרקע, איך גיי זאגן א חידוש, איך ווייס נישט. ס'זעט אזוי אויס פון די לשון "יבשו פירותיו". ער זאגט אזוי, "אילן שיבש". איך פארשטיי נישט, ס'איז מיר שווער צו פארשטיין. וואס איז די פשט אז ס'איז נאך אלץ א פרי? דו ביסט תולש די פרי פון די בוים. דאס איז די תולש, right? אבער א גאנצע זאך, א טויטע בוים איז נישט קיין בוים. וואס איז אויס?

איך וויל דיך זאגן אז אויב זאג איך אז "מחובר לקרקע" מיינט אז ס'איז יונק פון א מקום גידול, ביידע זענען שוין נישט יונק. ודאי, די פירות זענען פארטרוקנט. די פירות איז צעבראכן. אבער די פירות איז נאך connected. ער איז נעכטן געווען א פרי. א תולש איז ווען מ'שניידט די פירות. די פירות איז שוין נישט יונק פון די מקום גידולו. וואס גייט מיך אן וואו די בוים איז? די פרי באקומט שוין גארנישט פון די מקום גידולו.

זאג איך, ווילאנג ס'איז נאך מחובר.

Speaker 2: יא, אבער ס'מוז דאך זיין א מקום גידול. ס'מוז דאך זיין עפעס א מקום גידולו. צו ברעכן א פרוסטאפ איז נישט קיין תולש, right? ווייל ס'איז נישט קיין גידול. ס'איז סתם צוויי זאכן וואס זענען connected, right?

Speaker 1: אזוי ווי דו זאגסט, צוויי צעטריקנטע, צו ברעכן אז ביידע זייטן זענען צעטריקנט, אלזא דו ביסט נישט תולש גארנישט פון גארנישט. דו צעברעכסט א טויטע זאך. ערגעץ מוז דאך זיין לעבעדיג.

Speaker 2: אקעי, איך זע נישט, איך זאג דיר די סברא, מ'שניידט אראפ א טויטע זאך. איך זע נישט, איך שנייד אראפ א טויטע זאך. קען זיין אז ס'איז דא עפעס א סוגיא אין די גמרא, איך ווייס נישט. אויב איז עס סתם סברא, שניידן טויטע זאכן איז נישט קיין תולש. תולש איז נאר ווען מ'שניידט אראפ זאכן פון וואו זיי האבן געוואקסן. דאס האט געוואקסן נעכטן, מילא. אבער דאס אז ס'איז גראדע א גאנצע בוים וואס איז גארנישט, איך ווייס נישט צו ס'מאכט סענס.

Speaker 1: "יבשו פירותיו" מיינט איך אז די פירות איז שוין נישט יונק גארנישט. די פירות באקומט שוין גארנישט פון די בוים. ודאי, די בוים איז אויסגעטריקנט. נו, וואס איז די פראבלעם? "אילן שיבש ופירותיו" איז די זעלבע מין זאך. די פירות איז לגבי די בוים די זעלבע ווי די בוים לגבי די קרקע, אפילו ווען די קרקע איז טרוקן. די פראבלעם איז נישט אפצושניידן די בוים. די פראבלעם איז אפצושניידן די פירות פון די בוים, right?

קען זיין אז ווען מ'שניידט אפ די בוים איז עס עפעס אן אנדערע איסור, בכלל נישט קיין תולש. אויב ער האט אפגעשניטן א בוים. ס'איז אן אנדערע נושא. תולש איז ווען מען שניידט אפ א פרי פון א בוים, אדער אפשר די גאנצע בוים אפשניידן איז אויך א תולש. אבער יעצט רעדט ער דאך פון... ער זאגט "אילן יבש שיונקים מפירותיו". ער זאגט דאך נישט די גאנצע בוים. ער זאגט דאך נאר ווען ער קען זיך נאך הנאה האבן.

מעגליכע תירוצים

Speaker 1: איך זאג דיר נאר וואס איך האב זיך געוואלט אביסל פארשטיין. אדער לגבי טומאה, אדער איז טומאה האט אנדערע גדרים ווי שבת. לגבי טומאה הייסט עס יא נישט מחבר ווייל ס'איז שוין עפעס געענדיגט, וואטעווער. לגבי שבת נא, אדער איז עס סתם פסוק ווי א חומרא. ס'איז זייער מעגליך אז דאס איז פשט אין דעם שטיקל ספק. אז אפילו א פרי זעט אויס טרוקן, אפשר באקומט נאך די פרי עפעס פון דעם בוים. דארף מען פאר דעם זיין א מומחה. ער איז חייב. ער גייט לחומרא ביידע זאכן. אבער ער זאגט חייב. חייב מיינט מ'ברענגט א חטאת. ס'איז אן ענין וואס איז א מתיל בספק דגמרא.

אדער קען מען זאגן אן אנדערע תירוץ. קען מען זאגן, ער ברענגט א רמז, איך האב געטראכט. קען זיין טומאה איז פשטות ווייסטו תלוש, אבער ווער זאגט אז לגבי שבת איז א דבר תלוש טאר מען נישט אפשניידן? ווי לאנג ס'איז נאך ענליך, איז עס א כאילו סור תלוש, איז עס א תולדה. א תולדה פון תולדה. איך האב געזען ער ברענגט א ראיה, ווייל אפשניידן פון א מענטש הייסט אויך פון א דבר גידולו אדער פון א בהמה, יא? איינער שניידט אפ האר פון א בהמה, ער שניידט עס אפ פון א מקום גידולו. אזוי איז דער מענטש אויך.

Speaker 2: אזוי שטייט דא?

Speaker 1: ביז דערווייל שטייט עס נישט. איך ווייס נישט. אפשר איז עס נאר מדרבנן טאקע. איך ווייס נישט.

Speaker 2: אקעי. אקעי.

הלכה ה – שיעורים פון תולש

שיעורים לויט דעם צוועק

Speaker 1: אמממם... תולש. ער זאגט אז מ'איז חייב משום תולש. ער זאגט גראדע, ער זאגט די שיעורים פון תולש. זאגט דער רמב"ם אזוי, אה, ס'האט אן אנדערע שיעור פון... נישט אלע תולשות. לאמיר זאגן אזוי, קוצר, לאמיר פארשטיין. קוצר, דער אב מלאכה, האט געהאט א שיעור כגרוגרת. אבער יעצט גייען מיר דיסקאווערן אז נישט יעדע סארט תולש וואס איז א תולדה פון קוצר האט ממילא די זעלבע שיעור.

Speaker 2: ניין, איך וועל דיר זאגן. איך מיין אז ס'איז מער כלליות'דיג. ביי יעדע זאך דארף מען קוקן פאר וואסערע זאכן נוצט מען עס. א פרי, זעסט וואס הייסט א גרוגרת? ס'הייסט א דורכשניטליכע פרי. קוצר געווענליך מיינט אפשניידן א פרי, זאגט מען אז ס'איז די גרויסקייט פון א דורכשניטליכע פרי. אבער אויב שניידט מען עס פאר אנדערע סיבות, דעמאלטס ווערט די שיעור לויט די סיבה פארוואס מ'שניידט.

Speaker 1: איך ווייס נישט פארוואס ער זאגט דווקא אויף אולשין און זרדים, ס'קען זיין ווייל דאס איז די דוגמא אין די גמרא. אבער דער רמב"ם מיינט דא בעיקר אז דאס וואס ער האט געזאגט קוצר איז כגרוגרת איז ווייל דאס טייטש שניידן פרוכט. אבער אויב שניידט מען עס פאר אנדערע סיבות, סיי וועלכע גידולי קרקע, קוקט מען אויף וועלכע זאך מ'שניידט עס.

למשל, אויב איינער שניידט אולשין, איז א מין... מ'זעט עס אין די מינים פון מרור, מ'זעט אז ס'איז פון די פעמילי פון קעבעדזש, ס'איז א קרויט מין פרוכט. אדער מזרד זרדים, איינער שניידט אפ קליינע שטיקלעך האלץ, איך מיין וואס מ'מאכט צו הייצן.

די דריי שיעורים

איז עס אזוי: **אם לאכילה**, ביידע זאכן קען מען נוצן, אדער אט ליעסט די אולשין קען מען נוצן אדער פאר עסן, אדער פאר עסן פאר א בהמה. **אם לאכילה** פאר א מענטש, **שיעורו כגרוגרת**, דאס איז די אנגענומענע שיעור אכילה פאר א מענטש. אבער **אם לבהמה**, דארף זיין לויט די שיעור פון א געווענליכע מאכל בהמה, איז **כמלא פי גדי**, וויפיל א גדי עסט אויף איינמאל, פילט אן די מויל. **אם להסקה**, אויב ס'איז צו הייצן, דארף עס זיין גענוג א שטיקל האלץ צו הייצן א מינימאל הייצן, **כדי לבשל ביצה**, א ביצה איז א קלה לבישול, א ביצה ווערט שנעלער געקאכט, סאו דאס איז די שיעור פון תולש פאר הסקה.

קשיא: פארוואס איז בישול אנדערש?

Speaker 1: אבער איך קען דיך פרעגן א שאלה אויף דעם, ס'איז טאקע נישט קיין תירוץ אויף דיין שאלה. אויב האבן מיר יעצט געזאגט אז ביי ענינים פון אכילה איז די שיעור א גרוגרת, איז לכאורה בישול מבשל אוכל כדי לאוכלו, דארף אויך זיין די שיעור גרוגרת, נישט עפעס א ביצה. ווייל מ'זאגט די מינימאל פון די זאך. די מינימאל אכילה הייסט א גאנצע פרוכט, און די מינימאל קאכן הייסט צו קאכן א קלענערע קאכן. ווייל לאמיר זאגן אז א ביצה ווערט געקאכט אין א מינוט, און א פרוכט דויערט לענגער, איז געווען אבער גענוג חשוב, ס'איז געווען גענוג א חשוב'ע זאך וואס דו האסט געשניטן.

סאו אונז גייען דיסקאווערן אין די נעקסטע הלכה אז ווען מ'זאגט "כדי לבשל ביצה", מיינט עס לענין בישול אז דו זאגסט, ווייל ביצה האט א געוויסע צייט. ס'מאכט נישט קיין סענס וואס קומט אריין א צייט. אה, לבשל ביצה דארף מען נישט קיין סאך, א קליין שטיקל האלץ, אבער ס'ברענט אויס אין א מינוט. מיינט נישט אז מ'דארף עסן, למשל, ווען ביצה כשאר ביצה.

מלאכת מעמר — צוזאמזאמלען גידולי קרקע

ס'איז אונז גייען דיסקאווערן אין די נעקסטע הלכה, אז ווען מ'זאגט כדי לבשל ביצה מיינט עס לענין בישול אז דו זאגסט, ווייל ביצה האט א געוויסע צייט, א געוויסע... מאכט נישט קיין סענס וואס קומט א שעת, א קומט אריין א סעד, אהא, ווייל ביצה צו דארפט מען נישט קיין סאך... אהא, א קליין שטיק'ל האלץ, א דארפט מ'ברענט אויס אריין מינוט. אבער עס פון מען מיינט נישט אז מ'דארף עסן משה'ל ביים ביצה כשור ביצה. מען דארף משה'ל ביים ביצה כשור גרוגר, וואס זאגט דער רמב"ם אין די נעקסטע הלכה. איך מיין אז פונקט דעם שטייט די דיגמער פון אילשון מזרדים, ווייל לכאורה די זאכן קען זיין... ער זאגט אז ער ווענדט זיך וועלכע סטעיט, אמאל איז עס ווען ס'איז פאכטער קען מען עס עסן, און שפעטער וועט עס הארטן. לכאורה אז איינער נעמט סתם א זאך וואס ער איז מחליט וועל מחבי, וואס גייט נישט פון זאך אזוי ווי א באטלער דאטע. דאס איז אזא סארט זאך וואס קען זיין אזוי עס קען זיין אזוי. מינם מלותן מינת זרדים אדער וואס. ס'איז אזא זאך וואס איז נישט דאמאל א עקסטענסיוו זאכן. ער האט נעמען אן עס רעג און ער צדיקל אסקה. איך נישט קען א מייל א מענטש.

מען רעדט אויף אזא סארט זאך וואס אפשר לפי ענין, אדער לפי דער מנהג מנהדים. א חלק עסט מען, א חלק קעט מען פאר די בהמה, א חלק מנחם לעסקה.

איגעצט. קען מען לערנען וועגן די מלאכה פון מעמר. יא, דרמא זאגן וואס מעמר איז בכלל. יעדער איינער וואס שטייט דיך. ווני הנוכה מאמרים... וויז שוין דער לשון? ס'סטייט נישט מעמר ווענדעלע תורה. מאלמים? מאלמים, מלמים. מעמדמים? וואס פצייט אין די תורה? מעמר מיינט צאמנעמען א נימל. מיינט צאמנעמען די אמרים. צאמנעמען ווייצלעך. וואס איז דער שיעור? דערמאי, מעמר אייכלען. איינער זאמילט צאם א שטיקלעך א אחלען, און א שיעורעקע גרוגרות. אויב ס'איז אויכל, און אויב האנדלט זיך די זאך וואס עס איז מאמיר, זענען זאכן וואס זענען רולי א חילע זאכן, און עס איז שוריקע גרוגרות. ווען מער מאיר אויב האט ער צוזאמגעקליבן, למשל איך ווייס שטרוי פאר בהמה, און שירו קען מלויפי גדוי וויפיל ס'עסן פאר א בהמה, און וועלכע בהמה האט מען געגעבן גדוי? אינטערסאנט, גדוי איז מ'זאגט א מירום אדער א קלענערע בעל חי, אז מ'זאגט נישט א טשיקען, מ'זאגט נישט א ריזיגע קו. דאס איז דער שיעור וואס חז"ל האבן אנגענומען. אפשר איז עס די קלענסטע, אזוי ווי גרוגרת איז די קלענסטע. א גדי איז די קלענסטע בהמה. אקעי.

ואם להסקה, שיעורו כדי לבשל ביצה. דאס איז די, כדי לבשל ביצה איז גענוג חשוב, מינימאל חשוב, צו דאס הייסט א שטיק האלץ, מ'קען מיט דעם עפעס קאכן, מ'קען מיט דעם זיין חייב, ס'איז א שטיקל פייער.

איך געדענק אז מיר האבן געלערנט ביי לשבתא, גדי בחלב אמו. א גדי איז טייטש א קליינע בהמה. ס'מוז נישט זיין א סערטען וואס מיינט א גדי. ס'איז סתם א קליינע. גדיים, גדיים, גדיים.

ביאור שיעור ביצה — כדי לבשל כגרוגרת מביצה

אה, זאגט דער רמב"ם, וואס איז דאס ביצה? **ביצה האמורה בכל מקום היא ביצה בינונית של תרנגולים.** ער צייכנט צו אז דער רמב"ם אין אן אנדערע מדבר זאגט אז יעדער איינער ווייסט וואס מיינט א ביצה בינונית. איינמאל דו זאגסט ביצה בינונית, וועט שוין דער עולם וויסן. די ביצים זענען די מערסטע רגיל אדער וואס.

מכל מקום, שטייט נעבן כדי לבשל ביצה, **כדי לבשל כגרוגרת מביצה.** ס'מיינט נישט אז די גאנצע איי זאל ווערן אפגעקאכט, נאר אז א חלק פון די איי, וויפיל פון די איי? די סייז פון א גרוגרת, איז געקאכט, הייסט עס שוין געקאכט.

לכאורה אין אנדערע ווערטער, ווייל אן איי עכט געשעט נישט... און מ'רעדט נישט פון אן איי אין די שאלעכץ, מ'מיינט צו געבן א קראך אויף אן איי, לכאורה. ס'גייט נעמען אזויפיל עצים וויפיל ס'נעמט צו קאכן אן איי, אבער נישט א גאנצע איי, נאר א גרוגרת ביצה.

דיסקוסיע: ביצה בקליפתה אדער נישט?

ניין, ווען איך האב געטראכט פון לבשל ביצה, האב איך עפעס מער געטראכט פון א ביצה בקליפתה, אבער דאס דויערט אסאך לענגער צו קאכן. מ'רעדט מסתמא פון א נישט ביצה בקליפתה. ממילא שטימט, אז דו זעסט אז א ווינקל דערפון איז שוין געווארן אפגעקאכט... ווייס איך נישט. אדער דו מיינסט צו זאגן מאכן אן אייער שפייז? ניין, אין א פארמאכטע איי ווערט די גאנצע איי צוביסלעך צוביסלעך. דו קענסט זאגן ווען ס'הייסט שוין א לויזע איי, אדער ווען ס'איז שוין נישט רוי? ניין, גרוגרת איז נישט קיין איי. גרוגרת מיינט א שטיקל פון וואס איז שוין געקאכט, אביסל פון וואס איז נישט ווייס, עס האט שוין א קאליר אדער... ס'איז א שאלה צי מ'נעמט לכתחילה, וויאזוי זאל מען קענען נעמען לכתחילה? דו ביסט גערעכט, מ'נעמט א שטיקל. איך ווייס נישט.

וויפיל איז טאקע גרוגרת ווערסעס ביצה? ער זאגט אז גרוגרת איז א דריטל פון א ביצה, **אחד משלושה בביצה.** יא, דער רמב"ם איז מחלק, ער זאגט אז ס'איז נאר קרוב, ואם אין מכוון. ס'איז אינטערעסאנט. דער רמב"ם האט עפעס געזאגט אז ס'איז נישט מכוון? איך ווייס נישט. קוק גרוגרת וועגן די כ'. ניין, גרוגרת איז אחד משלושה. ס'איז אינטערעסאנט אז ס'איז נישט מכוון.

אה, דער עי"ש זאגט אז ער ברענגט אין רמב"ם פרק י"ח אז ס'איז מסביר אז בשיעור ביצה מיינט ער טאקע אן אייער שפייז, נישט א גאנצע איי. דו דארפסט נישט אריינלייגן מיט אויל און מיט אלעס. ס'נעמט וויניגער. רייט, ס'נעמט צוויי מינוט, איין שטיקל, זייער א קליינע שיעור בעסיקלי.

מעמר איז נאר בגידולי קרקע

און זאגט יעצט דער רמב"ם, דאס וואס ער האט געזאגט מעמר אוכלין, צוזאמזאמלען מיינט נישט עני עסן, עני זאך, נאר גידולי קרקע. אים איז טייטש אייביג צוזאמזאמלען גידולי קרקע פון וואו זיי זענען.

תולדת מעמר — עיגולי דבילה און מחרוזת

און ס'קומט דען א תולדה פון מעמר? ער זאגט, וואס איז טייטש תולדה פון מעמר? זאגט דער רמב"ם, וויאזוי איז דא א תולדה פון מעמר? **המקבץ דבילה, והוא שיהא מעוגל,** ער קלעבט עס שטארק צוזאם אז ס'זאל ווערן אן עיגולא דדבילה, א סנעק וואס מ'זעט אין די גמרא אסאך, ווערט א גראבע שטיק פון א באנטש דבילות, האט ער אויך געטון די זעלבע זאך, אה, אומר. פארוואס הייסט עס נישט בונה? ווייס איך נישט.

אקעי. ס'זאל זיין צוזאם ממש ווי בונה די גבינה. **או שנקב תאנה ועשה בה לולאה.**

וואס? ס'איז נישט אזוי גוט צו קוועטשן ווי די בנה. ער זאגט נאר ער לייגט עס און נעמט עס צוזאם. ס'ווערט נישט ווי איינס, ס'בלייבט עקסטער, נאר ס'איז נאר צוזאמגעקלעבט אז ס'זאל זיין גרינגער צו באוואשן.

אדער א מענטש האט... ער וויל מאכן א רינגל, וויאזוי הייסט עס אין אלו מציאות דארטן א... מחרוזת? אה, מחרוזות של דבילה. ער האט גענומען תאנים און ער האט אריינגעלייגט אין זיי ער האט געמאכט א קליינע לאך אז מ'זאל קענען אריינלייגן א שטריק, וועלכע ס'זאל ארומנעמען אלע שיבולים צוזאמען, אז ס'זאל ווערן א צוזאמגענומענע זאך. **הרי זה תולדת מעמר וחייב.** ס'איז א תולדה. דער געהעריגער מעמר איז קלויבן שטיקלעך תבואה אין פעלד, און די תולדה איז ענליכע זאכן ווען מ'שטעלט צוזאם גידולי קרקע.

וכן כל כיוצא בזה, ס'איז עני אנדערע פירות וואס דער סדר איז דאס צוזאמצונעמען וכדומה. למשל, ער זאגט, למשל היינט, מ'נעמט א טוטפיק אמאל און מ'לייגט צוזאם פירות דערויף, קען זיין אז ס'איז א תולדת מעמר פאר די זעלבע.

דיסקוסיע: צי לייגן פירות אויף א טעלער איז מעמר?

Speaker 1: ער האט נישט געזאגט אזוי.

Speaker 2: ער האט נישט געזאגט אזוי.

Speaker 1: מ'קוועטשט עס נישט צוזאם, ס'איז נאר א באקוועמערע וועג פון עס עסן.

Speaker 2: ער האט קיינעם אויך, ס'איז אן אנדערע מין וועג פון מאכן אן עיגול. מעמר מיינט נישט צוזאמקוועטשן, אזוויו דו זאגסט ביינונז.

Speaker 1: צוזאמנעמען.

Speaker 2: אונז איז ביינונז, דא רעדט מען אז מ'נעמט עס צוזאם. מ'דארף וויסן, אפשר אנדערש, אפשר גראדע ווייל ס'איז אזוי די סדר, ס'איז א מלאכת אומן.

Speaker 1: מ'וויל מאכן א פרוכט סעלעד.

Speaker 2: נישט א סעלעד.

Speaker 1: אהא.

Speaker 2: צוזאמקוועטשן א סעלעד איז אן אנדערע ענין.

Speaker 1: ער נעמט צוזאם אין איין טעלער, אבער נישט אזוי.

Speaker 2: ער לייגט אויף א טוטפיק.

Speaker 1: נישט אין איין טעלער.

Speaker 2: נישט אין איין טעלער.

Speaker 1: וואס איז די ווארט? ווייל...

Speaker 2: יא, דו פרעגסט א גוטע קשיא, פארוואס לייגן אויף א טעלער איז נישט קיין מעמר?

Speaker 1: א חזון איש'ניק וואלט זיך געקומען טשעפען פאר אפאר יאר און פרעגן אזא סארט קשיא. אפשר איז עס יא?

Speaker 2: אקעי, מ'דארף וויסן די הלכה למעשה.

Speaker 1: לאמיר גיין ווייטער.

Speaker 2: ווייטער, יא.

מלאכת דש — דרעשן

הדש, די מלאכה פון דש. דש מיינט אויפקלאפן די זאנג, די חיטה ווען ס'איז נאך אין די שיבולים, אז ס'זאל ארויסקומען די שטיקל ווייץ. **הדש כגרוגרת,** די שיעור איז די גרויס פון א גרוגרת, איז חייב. פאר איין דישה אין גידולי קרקע. און דא זאגט ער עס גלייך. ווייל די ריזן איז, ווייל אימער איז ער געברענגט צווייי מימרות, און ס'איז געווען קאנעקטעד צו תולה, שתים הן והן והן, און אפילו דאס איז ווייץ עמורי איז בעצם געגאנגען אויף גאנצע, איז געווען אן אנדערע ווייץ.

Speaker 1: רייט.

אקעי.

תולדות דש — מפרק

וואס זענען די תולדות פון דש? זאגט דער רמב"ם, וואס איז מפרק? אייביג ווען איינער איז מפרק, ער נעמט ארויס א זאך פון וואו זי באלאנגט. מיר האבן שוין געזען אין די גמרא, הרי תולדות דש.

חולב — מעלקן

למשל, **החולב את הבהמה.** ביז יעצט איז די מילך אין די בהמה, אין אן אנדערע סארט וועג, און ער נעמט עס ארויס, ער קוועטשט עס ארויס, ער זויגט עס ארויס, איז ער מפרק.

חובל — מאכן א וואונד

בחין, החובל בחיה שיש לה עור. אין די בלוט לויפט ארום אין דעם מענטש אין קליינע וועינס אונטער די הויט. און די וועג אז ס'זאל ווערן א צוזאמגענומעכץ פון בלוט אין דעם מענטש איז מ'מאכט א חבורה, דעמאלטס לויפט זיך עס צוזאם, ס'ווערט א בייל. וואס איז די בייל? אז די בלוט וואס איז געווען צעשפרייט אין אנדערע מיני אופנים קומט זיך צוזאם אויף איין פלאץ. איז עס אויך אזוויו מפרק, וואס מ'נעמט ארויס די ווייץ פון וואו זי איז, אדער מ'נעמט ארויס די מילך פון די פלאץ וואו זי איז געווען ביז יעצט, און מ'נעמט זיי צוזאם אויף איין פלאץ.

זאגט ער אזוי, וואס איז די בלוט? רעדט ער יעצט, יא, איז א **חובל בחיה שיש לה עור,** א לעבעדיגע בעל חי וואס האט הויט, איז לויפט אונטער די הויט א בלוט. און אז ער מאכט א חבלה, ער מאכט א וואונד, א בייל, וויאזוי איז א בייל? וואס געשעט? איז ער חייב משום מפרק, ווייל ער נעמט צוזאם די בלוט זאל זיך צוזאמקומען אויף איין פלאץ. ס'מוז זיין אן עור, אויב ס'האט נישט קיין עור, וועלן מיר זען א מינוט, לויפט די בלוט אוועק.

תנאי חיוב — צריך לדם

והוא, זאגט דער רמב"ם, אבער דאס איז ווערט א מפרק, אבער מ'קען נישט זיין חייב מפרק נאר אויב **ער וויל לדם שיוצא מן החבורה,** ער וויל טאקע די דם. פארוואס? ווייל אויב **ער איז נישט חפץ להוציא את הדם,** נאר ער האט סתם אזוי געוואלט יענעם מזיק זיין, **איז ער פטור משום מקלקל.** ווייל ס'איז דאך דא א כלל אז אלע מלאכות שבת איז נאר ווען מ'איז מתקן, ווען מ'טוט עפעס אז ס'זאל געשען א זאך וואס איז א רעזולטאט וואס מ'האט געוואלט, א רעזולטאט וואס איז א פאזיטיווער רעזולטאט. אבער אויב איז מען סתם מקלקל, אזוי ווען א מענטש איז חובל בחיה און ער האט נישט קיין שום הנאה דערפון, ער האט נישט קיין שום בענעפיט דערפון, איז טאקע געשען א מעשה פון פרוק, ס'איז געשען א מפרק, אבער ס'איז א מקלקל.

מיר האבן שוין געהאט די הלכה דרך אגב ביי הלכות מילה. געדענקסטו מיר האבן געלערנט אז מילה בשבת אויב ס'איז נישט בזמנו הייסט עס א מקלקל. און זיין פטירה. לכאורה דענצמאל איז געווען וועגן די הלכה.

שיעור חלב ודם

זאגט דער רמ"א, **"ואין חיה ובהמה חייב עד שיצא דם או חלב כגרוגרת".** וויפיל איז די שיעור פון די פריערדיגע חלב ובהמה אדער פון די דם פון די חובל? גרוגרת. ודרמ"א מדבר במורים, דאס הייסט אז ווען מ'מאכט א חבלה אין א חיה שיש לה עור איז חייב.

הקדמה: מילה בשבת שלא בזמנו

געדענקסט אז מיר האבן געלערנט אז מילה בשבת אויב ס'איז נישט בזמנו, הייסט עס אז ער איז א מקלקל, ממילא איז ער פטור. לכאורה די אונז איז געווען וועגן די הלכה.

הלכה ח: שיעור מפרק — כגרוגרת

זאגט דער רמב"ם, **"אינו חייב עד שיהיה בדם או בחלב שהוציא כגרוגרת",** וויפיל איז די שיעור פון די פריערדיגע חלב וואס איז א בהמה, אדער פון די דם פון די חובל? כגרוגרת.

הלכה ט: חובל בבהמה vs. חובל בחבירו — מקלקל vs. מתקן

חובל בבהמה וחיה — מקלקל

זאגט דער רמב"ם ווייטער, **"ודברים אמורים",** דאס האבן מיר, ווען מ'מאכט א חבורה אין א חיה שיש לה עור, איז ער פטור. איז בבהמה וחיה

וכיוצא בהם, הייסט עס מקלקל, אויב וויל מען נישט די דם, וואס דאס איז דאך א זעלטענע זאך אז מ'זאל וועלן די דם. געוועונליך איז מען פטור ווייל מ'איז מקלקל. סאו נאר ביי בהמה וחיה איז דא די זאך אז ס'איז פשוט מקלקל.

חובל בחבירו — מתקן מפני נחת רוחו

אבער ווען א מענטש איז חובל בחבירו, לכאורה וואלסטו אויך געקענט טראכטן אז ער איז א מקלקל. זאגט אבער דער רמב"ם נישט אזוי. קוק וואס דער רמב"ם זאגט, **"אף על פי שאינו צריך להזיק, הרי הוא חייב מן הנחת רוחו"**, ווייל דער מענטש האט הנאה. דער מענטש איז נישט א מקלקל, דער מענטש איז א מתקן.

וואס איז ער א מתקן? ווייל ער האט געהאט דא, ס'איז געווען דא ענערדזשי וואס ער האט געדארפט אויסגעבן, און מיט די שלאגן איז **"נתקררה דעתו ושככה חמתו"**, ער האט זיך בארואיגט, ס'איז געווארן אפגעקילט זיין היץ און זיין צארן. איז ער דאך א מתקן, ער האט מיט דעם אויסגעגעבן וואס ער האט געדארפט אויסגעבן. ס'איז געווען דא עפעס אן ענין פון תיקון, ס'איז נישט געווען גמור א קלקול. ממילא הייסט עס מפרק.

איי, איך דארף דאך נישט די בלוט אליין? זאגט דער רמב"ם, **"אף על פי שאינו צריך לדם שהוציא ממנו, הרי הוא חייב"**.

ביאור: מלאכה שאינה צריכה לגופה

ווייל, לאמיר דא אויסרעדן די ענין פון מלאכה שאינה צריכה לגופה. אונז האבן דאך געלערנט פריער, דער רמב"ם האלט אז מלאכה שאינה צריכה לגופה איז חייב. ווייל ווען א מענטש שלאגט זיין חבר און ס'הייבט אן ארויסצוקומען בלוט, ס'געשעט א וואונד, ער דארף נישט די בלוט, אבער ער האט יא געטון דא א פאזיטיווע מעשה, און ס'איז געשען א רעזולטאט פון מפרק. ס'איז טאקע א מלאכה שאינה צריכה לגופה, אבער מלאכה שאינה צריכה לגופה איז חייב.

סאו ביי בהמה איז עס מקלקל. מקלקל איז אן אנדערע מין זאך. מקלקל מיינט אז ער האט קאלע געמאכט, ס'איז געשען א מיסטעיק, ס'איז געשען א זאך וואס ער האט נישט געוואלט. ער טוט נישט קיין גוטע זאך, ער טוט עס סתם אזוי. אבער ביי א מענטש האט ער געשמועסט אז מקלקל איז עס נישט, ווייל ס'איז נתקררה דעתו. ממילא איז עס מפרק. זייער גוט. דאס איז די שיטה פון רמב"ם.

מחלוקת רמב"ם ראב"ד: צו נחת רוח ליצרו איז א תיקון

דער ראב"ד איז גאר ברוגז אויף דעם. דער ראב"ד איז פון די **"חכמים תמהו עליו ותמה אני על סופו"**. אקעי. דער ראב"ד איז נישט געווען א שרייבער פון נתקררה דעתו, ניין. ניין, אבער ער האט געוואלט ארויסברענגען ווי נישט ריכטיג דער רמב"ם איז.

ראיית הראב"ד: קורע בגדיו בחמתו — כעובד עבודה זרה

אבער דער אמת איז אז ס'איז דא א ליבשאפט אין די גמרא. דער ראב"ד טענה'ט אז אין די גמרא שטייט דאך, און דאס איז געווען טאקע נישט ביי די קעיס, ביי אן אנדערע קעיס, ביי קורע בגדיו בחמתו, וואס איז די זעלבע שאלה, מיר גייען עס זען שפעטער אין הלכות שבת, נאך א פרק, די זעלבע שאלה, זאגט די גמרא אז ער איז **כעובד עבודה זרה**. אויב ער איז עובד עבודה זרה, זאגט דער ראב"ד, ווי קען זיין א איד איז כעובד עבודה זרה און דער רמב"ם רופט אים א מתקן ווייל זיין יצר הרע, זיין כעס, באקומט ער א בארואיגקייט? זיכער נישט קיין מתקן.

יסוד המחלוקת: גדר מקלקל ומתקן

ס'איז דא עפעס א מחלוקת צווישן רמב"ם און ראב"ד, די גדר פון מקלקל און מתקן.

דער רמב"ם האט געהאלטן אז ווען ער טוט א פעולה און ער האט נאך געהאט עפעס א געוויסע הנאה, הייסט עס גענוג אויף צו זיין מתקן.

דער ראב"ד קוקט עס עפעס אן אז ס'דארף ממש זיין א פאזיטיוו פעולה. אפילו ער האט געהאט דערפון עפעס א שטיקל נחת רוח, אבער אויב בכלליות איז געווען א נעגאטיוו זאך וואס ער וויל נישט, הייסט עס מקלקל.

נישט ווייל ער וויל נישט, לאמיר עס בעסער פארשטיין. מיר רעדן נישט פון ענין שוגג, מיר רעדן דא פון מזיד. ווייל אויב דו זאגסט ווייל ער וויל נישט... ניין, דער ראב"ד איז מסכים אז ער וויל, ווייל ער איז בחמת כעס.

ביאור המחלוקת

דער ראב"ד קוקט... קודם כל, מ'דארף זאגן אז ס'איז דא ליבשאפט אין די גמרא. די גמרא פרעגט די קשיא, און די גמרא, לויט רש"י און דער ראב"ד, טייטשט די גמרא זאגט טאקע אז וועגן דעם איז עס נישט קיין מתקן, ווייל ער איז כעובד עבודה זרה. דער רמב"ם האט געלערנט אנדערש די גמרא. ממילא לויט'ן רמב"ם שטייט עס נישט אין די גמרא.

אבער אויב מיר ווילן פארשטיין די סברא, מוז מען אמאל פארשטיין אז ביי דעם רמב"ם... אגב, דער רמב"ם איז געווען זייער קעגן כעס, יא. דער רמב"ם האט טאקע גע'פסק'נט אז ס'איז כעובד עבודה זרה. אבער נאך אלץ, וויבאלד דער מענטש וואס ער האט שלעכטע מידות, ער ווערט בארואיגט דערפון, הייסט עס אז ער האט א תיקון.

דער ראב"ד האט געזאגט אז ס'איז נישט קיין תיקון. וויבאלד ס'איז כעובד עבודה זרה, ווערט עס אויס תיקון. אדרבה, דער מענטש איז יעצט אין א סטעיט פון כעובד עבודה זרה, איך קער נישט. דאס איז נישט קיין גוטע זאך. ס'איז נישט דא אזא זאך אז א מענטש בארואיגט זיין יצר הרע, ער האט זיך אויסגעגעבן, ווי דו זאגסט, ער האט זיך בארואיגט. די גמרא רופט עס "נחת רוח ליצרו". אדער מ'איז מתקן יצרו? מ'איז טאקע זענען די יצר הרע נישט קיין תיקון. אזוי איז דער פסק פון די ראב"ד.

נפקא מינה: צו מוסר און הלכה גייען צוזאמען

ס'איז א מחלוקת רמב"ם ראב"ד, צו דאס וואס מ'זאגט מוסר'יש, דאס וואס שטייט אין הלכות דעות אז כעס איז ווי עבודה זרה, צו דאס מאכט א חילוק אין הלכות שבת. דאס האב איך געזאגט. דו ביסט מסכים?

א מענטש קען זאגן, יא, ס'איז זייער גוט, ווען איך זאג א מוסר דרשה זאג איך אז ס'איז א קלקול גדול, אבער אין הלכות שבת הייסט עס א תיקון. אזוי איז דער רמב"ם'ס שיטה. אבער דער ראב"ד זאגט ניין, אז דער מוסר שיעור מיט דער הלכה שיעור דארף מען גיין צוזאמען. אויב אין הלכות מוסר איז עס א קלקול, אויך אין הלכות שבת איז עס א קלקול.

קשיא: למה לא יהיה כל מלאכה מקלקל

מ'דארף דאס צוריקברענגען א קשיא, אזוי איז דאך יעדער הלכות שבת. די קשיא ווען ביי שחיטה ווערט די שאלה אז זיין שחיטה ווערט פסול מיט דעם וואס ער איז א מחלל שבת. אבער מיט די ראב"ד דארפסטו ביי יעדער מלאכה קענסטו זאגן אז ס'איז כפוף ביד יצרו, און ממילא הייסט עס אז ער איז א מקלקל.

תירוץ: הלכות שבת הן לשוגגים

אבער מ'קען פון דעם זאגן א תירוץ, ווייל מ'רעדט דאך פון משוגע. אלע הלכות שבת, זיי האבן געמאכט א כלל, הלכות שבת איז פאר שוגגים, ווייל מזיד, דאך איז דאך קיין איד איד מחלל שבת במזיד. סאו, די גאנצע זאך איז פאר א שוגג. אז בשוגג, אז ווען ער טוט עני מלאכה, ער טוט א תיקון, אוודאי, ער האט פארגעסן אז ס'איז שבת, ער האט פארגעסן אז ס'איז אסור, ער דארף ברענגען א חטאת. אבער דא, ער האט אויך פארגעסן אז ס'איז שבת, אבער ער האט נישט פארגעסן אז ער איז בכעס.

איך זע רבי עקיבא אייגער, און דער רמב"ם פרעגט פארוואס נישט יעדער שוחט איז אויך מפרק. אה, אקעי, די זאך, לאמיר לערנען.

הלכה י: שמונה שרצים — יש להם עורות לענין שבת

אקעי, דער רמב"ם זאגט נאך א... שמונה שרצים, א מינוט. אה, סארי. זאגט דער רמב"ם אזוי, מ'דארף וויסן ווען הייסט עס אז יעדע מאל מ'מאכט א חבורה, א חובל, איז מפרק דם.

זאגט דער רמב"ם אזוי, אז ס'איז דא שמונה שרצים וואס ווערן דערמאנט אין די תורה, זיי זענען די מיני שרצים, זיי זענען די בעלי חיים וואס אויב מ'קלאפט אויף זיי איז דא א איסור מפרק, **"הואיל שיש להם עורות לענין שבת"**. זיי האבן א האר, זיי האבן א הויט, און ווען מ'קלאפט אויף דעם

געשעט א מפרק, אז ס'זאמלט זיך צוזאם די בלוט. און מ'איז חייב, כמו חובל. וואס ארבעט אזוי אז בלוט קומט זיך צוזאם.

אבער שאר שקצים ורמשים האבן נישט קיין עור, זיי האבן נישט די טבע פון די זאכן, איז אפילו אויב ס'איז שייך צו זיין חובל ביי זיי, אבער ס'לויפט זיך עפעס נישט סתם קיין בלוט. די וועג וויאזוי די אנדערע שקצים ורמשים אפערירן איז אנדערש, ממילא איז **החובל בהם פטור**.

שיעור כגרוגרת ביי כל בהמה וחיה

עס איז אבער עפעס אינטערעסאנט וואס דער רמב"ם זאגט דאך, מען דארף דאך סיווי טשעקן ביי יעדע חיה ועוף צו די חבורה איז געווען שיעור כגרוגרת, ס'דארף נישט זיין א קליינטשיגע פיצעלע בעל חי, ס'דארף זיין אז ס'איז געווען א שיעור כגרוגרת מפרק. אנדערע שקצים ורמשים אויך, אויב זעהט מען עפעס בלוט צוזאמגעזאמלט, דאס איז דאך די הלכה, א נארמאלע זאך. ס'איז דא א כלל, אויב מען זעהט אז ס'איז מפרק, איז דא א כלל, ס'איז נישט געזאגט אז ס'איז א רעאליטעט, אבער דאס איז נישט די כלל. שמונה שרצים האבן די אונטערשייד אז זיי האבן עור, און נאר החובל בהם איז חייב, אנדערע שקצים ורמשים איז פטור. ביי אנדערע בהמות דארף מען טשעקן די שיעור, בסדר, ס'איז נישט יעצט די נושא די שיעור.

חבורה שלא יצא הדם — מפרק אינעווייניג

ואיכא דאמרי החובל בהם חייב אפילו בשמונה שרצים, והוא שעשה חבורה, געמאכט א חבורה **שלא יצא הדם**. זאגט ער, די חבורה וואס מ'רעדט דא אז די צוזאמנעמען די בלוט הייסט מפרק, איז נישט געהלוקט צו די בלוט, מ'האט מפרק געווען די בלוט און ס'איז טאקע אינגאנצן ארויסגעגאנגען פון די גוף, **או שלא נצרר הדם**, ס'האט זיך געמאכט אז די בלוט האט זיך צוזאמגעזאמלט און ס'איז געווארן א בעל אדער א וואונד וואו ס'איז בלוט צוזאמגעזאמלט, אפילו ס'איז נאך נישט אינגאנצן ארויסגעקומען, הייסט עס אויך מפרק, **אפילו שלא יצא חייב**, ווייל אזוי זאגט ער, ס'איז מפרק, ס'איז מפרק געווען אינעווייניג.

הלכה יא: סוחט פירות — תולדת דש/מפרק

יעצט קען מען נעמען נאך א תולדה פון דש. זאגט דער רמב"ם, הסוחט, לאמיר זאגן גלייך נאך די שוחט, א שוחט איז א פירות, א שוחט איז אויך חייב משום מפרק, ווייל ער נעמט ארויס די זאפט פון די פלאץ וואו ס'ליגט, ס'ליגט צושפרייט אין די קליינע סעלס אין די פרוכט אדער וואו ס'איז, און ער נעמט עס צוזאם און ער נעמט עס ארויס.

שיעור סוחט — כגרוגרת במשקין

זאגט דער רמב"ם, וויפיל איז די שיעור? **ואינו חייב עד שיהיה במשקין שסחט כגרוגרת**, נישט אז די פרוכט איז גרויס א גרוגרת, נאר די פירות וואס איז געווארן מפורק איז א גרוגרת, די זאפט וואס איז געווארן מפורק איז א גרוגרת.

דריכת זיתים וענבים — מן התורה

זאגט דער רמב"ם, וועלכע פרוכט איז דא די סחיטה ומפרק? **איינער חייב מן התורה אלא דריכת זיתים וענבים לבד.** נאר זיתים וענבים איז די משקה דערפון געגנוג חשוב אז ס'הייסט אזוי ווי מ'האט מפרק געווען די דרך. ס'איז דרך. ס'איז אינטערעסאנט, ווייל דא וועט מען גלייך זען אז מדרבנן איז מען יא אסר'ן אנדערע, אבער ס'שטייט נישט דא, ווייל די פרק איז נישט פון קיין דרבנן, סאו מן התורה איז נאר דאס. איינער חייב מן התורה, זאגט ער, איז א רמז אויף דעם אז ס'איז דא נאך דינים.

סוחט לתוך אוכל — משקה הבא לאוכל אוכל הוא

זאגט דער רמב"ם ווייטער, וואס מעג מען טון לכתחילה פון די פעלד פון די סוחט זיין? זאגט דער רמב"ם, די סוחט זיין וואס מ'טאר נישט איז נאר ווען מ'קוועטשט ארויס א משקה און נאכ'ן אויסקוועטשן איז ווייטער דא משקה.

אבער וואס מ'מעג יא טון איז, **מותר לסחוט אשכול של ענבים לתוך אוכל.** מ'מעג אויסקוועטשן טרויבן אריין גלייך דירעקט אין די עסן. פארוואס? **שמשקה הבא לאוכל אוכל הוא.** א משקה וואס קומט אריין אין עסן, אנטשולדיגט, ס'איז געווען ביז יעצט אין די טרויבן אלס א חלק פון די עסן, און גלייך נאכ'ן ארויסקומען איז עס א חלק פון די נייע עסן. איז ער נישט מפרק אוכל מאוכל.

ס'איז אן אינטערעסאנטע חידוש'דיגע הלכה, ווייל ס'איז געשען דא עפעס א מפרק, ס'איז נאר געווארן גלייך בטל. ער קוועטשט עס מיט'ן עסן, רייט? ער זיצט ביים טיש און ער לייגט אריין אין זיין קאמפאט עפעס א שטיקל זאפט פון די טרויבן, איך ווייס. אדער ווי מענטשן האבן אן אנדערע, מיט א לעמאן, ער קוועטשט עס אריין אין די סעלעד. פארוואס איז דאס נישט קיין מפרק? ווייל ער מאכט נישט קיין משקה. מפרק מיינט אז ער מאכט דזשוס. ער מאכט נישט קיין דזשוס, דו ספרינקלסט אביסל לעמאן פון די לעמאן, דו לייגסט אריין לעמאן אין דעם וועג אין די סעלעד. אזוי קען מען עס אנקוקן.

סוחט לכלי — דורש וחייב

אבל הסוחט לכלי שאין בו אוכל, אבער אויב האט ער אריינגעקוועטשט אין א כלי וואס ס'איז נישט דא דארט קיין עסן, **הרי זה דורש**, הייסט עס יא געהעריג דורש. דורש דריכת זיתים וענבים. דו האסט געזאגט דריכת זיתים וענבים, אינטערעסאנט. הרי זה סוחט, אקעי, מ'וועט זען וואס דאס ווארט דורש מיינט. ס'איז נישט קיין דריכת זיתים וענבים. ס'איז אין די גדר פון וואס איך האב דזשאסט געזאגט, ס'הייסט דורש. דריכת זיתים וענבים. און א קהילה. דאס איז דער איינזער ווילער לייגט אריין א קלייגע חילה, ער קוקט שוין ווי א מאל. אקעי, יא. וויינער חולה ולטחה אוכל, אויב איינער חליפה האט מען זיך געשמועסט עס אויך מפאריג, אויב איינער אבער מילק'ט מילק'ט מילק'ט—

מלאכת מפרק (המשך) — חולב לתוך האוכל

Speaker 1: אקעי, ער מיינט צו זאגן דאס ווארט דא סוחט, זה זורה, ער האט נישט קיין... די רוחות ווייסן מיין נאמען. ס'איז אין די גדר פון וואס איך האב דזשאסט געזאגט, ס'הייסט די זורה חייב. וואס ער מיינט דא צו זאגן איז, ער האט זיך יעצט געזאגט, אפילו שפעטער גייט מען לייגן אין די כלי אוכל, אדער וואס. אדער אפילו ער מאכט עס פאר זיין סעודה, אבער דא איז זיך טוען אין א כלי. דאס איז די... אפילו ער לייגט אריין א קליין חלה, ער קוקט נישט אן ווי א מאל. אקעי, יא.

והחולב לתוך האוכל, אויב איינער, חלב האבן מיר זיך געשמועסט אויך מפרק, אויב איינער אבער מילקט א קו גלייך אריין אין די עסן, **או היונק בפיו**, אדער ער סאקט עס ארויס אבער גלייך אריין אין די מויל, איז עס אויך קיינמאל נישט געווארן קיין משקה וואס איז א דבר נפרד וואס איז געווארן מפורק פון די אוכל, **פטור. ואינו חייב עד שיחלוב לתוך הכלי**, ווייל דעמאלטס האט מען ממש ארויסגענומען די משקה פון די פלאץ ווי ס'איז געווען. איין גוט.

דער צוזאמענהאנג צווישן זורה, בורר, און מרקד

אזוי אויך איז דא דש, דש איז איין וועג פון... ס'איז אינטערעסאנט, ווייל דש האבן מיר געלערנט אז ס'איז מער אזוי א כלליות'דיגע זאך, ס'איז עפעס ווי מער אזוי מפרק, נישט נאר דש, ווייל דש איז אזא סארט פעולה וואס מ'קוועטשט עפעס די... וויאזוי הייסט עס? די ווייצל, ביז ס'קומט ארויס פון די שלעכטס, אדער עפעס אזוי. ס'איז ביידע איז ענליך צו די אלע זאכן. יעצט גייען מיר זען די רמב"ם גייט זאגן פארוואס איז דא עקסטער דש, עקסטער זורה ובורר. ווייטער, אבער דאס איז אויך, לויט וואס ער האט יעצט געזאגט, דש איז אביסל אנדערש, איז א תולדה פון אנדערש, אבער די זורה און בורר איז ממש די רמב"ם רעכנט אויס אויף איינס.

הזורה והבורר, כגרוגרת, די שיעור איז כגרוגרת **חייב**. זאגט די רמב"ם, **המכבץ**, מכבץ האבן מיר שוין געהאט, מכבץ מיינט מאכן אפטיילן קעז פון די וואסער וואס איז דא דערין. האבן מיר פריער געהאט אז מ'ווארפט אריין א שטיקל קיבה, איז עס אן ענין פון בורר, ווייל מ'מאכט אז די קעז זאל זיך אפטיילן פון די אנדערע חלקים. **הרי זה תולדת הבורר.** זאגט די רמב"ם, וואס איז דא נאך? אויב איינער האט משקין און ס'איז דא דערין שמרים, ס'איז דא דערין שטיקלעך שלעכטס, און מ'נעמט זיי ארויס, איז ער אויך בורר די נישט גוטע פון די גוטע, מ'נעמט ארויס די שמרים מתוך המשקה,

הרי זה תולדת בורר, או תולדת מרקד. די רמב"ם, מיר גייען זען נאך א מלאכה וואס איז די זעלבע מין זאך, ארויסצונעמען צו טיילן גוטע פון שלעכטע, וכדומה.

פארוואס זענען זורה, בורר, ומרקד דריי באזונדערע מלאכות?

זאגט דער רמב"ם, וויאזוי קען זיין אז ס'זענען אדער בורר אדער מרקד אדער זורה? זאגט ער, איך וועל דיר זאגן פארוואס. ווייל זורה, די דריי מלאכות, זורה, בורר און מרקד, **דומים מעניניהם זה לזה**, זיי זענען זייער דומה איינס צו די אנדערע. אלע פון זיי איז אפטיילן די מעל פון די שמוץ, אדער אפטיילן די ווייץ פון די קערלעך. פרעגט דער רמב"ם, **מנה אמרו עליהם שלשה?** פארוואס האט מען זיי בכלל איסגעטיילט אין דריי? מען וואלט דאך געקענט זאגן איינס, און די אנדערע וואלטן געווען מעין. דער רמב"ם האט דאך פריער געזאגט אז ס'איז דא מעין, ס'קען זיין מער ווי איין אב פון די זעלבע פאמיליע.

איז זאגט ער דא אזא זאך, זאגט ער, ס'איז קלאר, מעניניהם, מעין. פארוואס זאל איך נישט זאגן אז בורר איז מעין הזורה, נישט אן עקסטערע מלאכה? פארוואס איז עס אן עקסטערע? זאגט ער, חז"ל האבן עס שוין אויסגערעכנט עקסטער. פארוואס? **מפני שכל מלאכה שהיתה במשכן מונים אותה בפני עצמה**, יעדע מלאכה וואס איז געווען אין משכן רעכנט מען עקסטער.

דיסקוסיע: די שווערקייט פון דעם תירוץ

Speaker 2: דאס איז זייער א שווערע תירוץ, דאך א גוטע שאלה. וויאזוי האט מען מחלק געווען אז אין משכן איז געווען אזא מלאכה? ווייל דו ווייסט דאך נישט וואס איז געווען אין משכן, ס'איז געווען א פאקט. אין משכן האט מען גענוצט די אלע זאכן. איך בין מסכים. אבער מיין שאלה איז עפעס אנדערש. אבער ס'איז געווען עקסטערע חשיבות. אין משכן האט מען אויך געמאכט בורר מיט סטעפ 1 און סטעפ 2? איך ווייס נישט וואס. צוויי מאל מיט די ערשטע האנט און די רעכטע האנט? ס'מוז דאך נאך אלץ זיין עפעס א ריאליטעט וואס ס'טיילט עס.

Speaker 1: און מיט דעם ווערן זיי עקסטער. עניך נאר הערסטו אז זיי ווערן עקסטער מיט דעם. ווייל זורה איז איין סארט פעולה מיט די ווינט, און בורר איז אן אנדערע פעולה מיט די ברויט. דו טאנצט אויפן פעלד מיט די זאנג, און נאכדעם טאנצט מען עס אין אן אנדערע ��ין אופן אין א כלי וואס מ'איז מרקד. אויב אזוי, איז די חילוק איז די סארט וועג. נאר דער רמב"ם האט א קשיא, די גמרא האט א קשיא, אז ס'איז די זעלבע ענין. ס'וואלט געקענט זיין אזוויי חורש און חופר. די ענין איז דאך אייביג ווען די פועל יוצא איז געשען. וואס איז געשען די פועל יוצא? אז די פסולת מיט די עסן זענען געווארן אפגעטיילט. איז די אלע דריי זענען דאך אופנים פון אפטיילן די פסולת פון די עסן. און פארוואס זאגט מען דריי מיני זאכן?

אויף דעם איז די ענטפער אז ס'איז טאקע אחד מעינו של שני, דריי פועל יוצא'ס, אבער ס'זענען דריי אנדערע צורות פעולות פון זאכן. איינס טוט מען מיט א זיפ אין די וועג, איינס האקט מען אויפן פלאר אויפן פעלד, און זיי זענען אויס אנדערש. וואס דארט איז מען פארק, דארט איז נישט איינע פון די...

Speaker 2: יא, אזוי איז דאך די ווארף נאכדעם די תבואה. אבער אמת'דיג, די עקסטערע מלאכה איז דאך געווען, ממילא איז מובן וואס ער פרעגט אויף זיך.

Speaker 1: יא, אקעי.

הלכות בורר בפרטיות

בורר מיט כלים vs. בידו

זאגט דער רמב"ם ווייטער, גייט דער רמב"ם אונז פארציילן דא אביסל הלכות פון בורר. אלע הלכות פון בורר מיט די דאגה, ארויסנעמען די ביינער פון די פיש, און מ'האט די פינף פארשידענע דאגות. יא, אבער דער רמב"ם מאכט עס גאנץ בקיצור. זאגט דער רמב"ם, **"הבורר אוכל מתוך פסולת, אם בירר אוכל מתוך פסולת, או שהיו לו שני מיני אוכלין"**, מ'האט צוויי מיני עסן, און ער האט געקליבן איינס פון די אנדערע.

דאס הייסט, אפילו זיי זענען נישט איינס איז אוכל און איינס איז פסולת.

Speaker 2: ניין, ביידע זענען אוכל.

Speaker 1: איז אזוי, אויב האט ער עס געטון מיט די כלים וואס איז געמאכט פאר צו בורר זיין, **"בנפה ובכברה"**, ער האט עס געטון מיט א זעפרייד. ער מיינט אויך אוטאמאטיק אז מ'רעדט פון א מין בורר, ער מיינט צו זאגן אז מ'רעדט פון א זאך וואס איז שטויב, יא. ער ווארפט דאך אריין אז די ריעל בורר קען נאר זיין א מין בורר.

Speaker 2: יא, כברה איז מיין איך אויך א סארט טיף וואס איז בורר גרעסערע זאכן אביסל, ניין? אקעי. א כלי וואס איז געמאכט פאר דעם. אבער דו האסט נישט עפל און ארענדזשעס, איז נישטא אויף דעם כברה. אמת.

Speaker 1: קיצור, ביי אונז איז דא א טיף פון א סארט כברה משהו וואס קען טיילן עפלעך פון ארענדזשעס. סאו, אויב טוט מען עס **"בקנון ובתמחוי"**, מיט כלים, מיט סתם א שיסל וואס איז נישט די סדר צו...

ס'איז נישט די דרך. ער גיסט עס אזוי, און די לייטער פאלט אראפ, אבער ס'איז נישט קיין כלי וואס איז מיוחד פאר דעם. דאס הייסט, ס'איז נישט די דרך ברירה, דאס איז נישט די וועג פון עס טון, איז **פטור**. איז פטור, ס'איז נישט קיין איסור דאורייתא. דער רמב"ם וועט עס שפעטער אויסרעכענען צווישן די מלאכות דרבנן.

Speaker 2: יא, ס'איז פטור אבל אסור. "אינו פטור" מיינט דאך פטור אבל אסור.

Speaker 1: יא, יא.

אבער וואס מעג מען יא? **"ואם בירר בידו לאכול לאלתר"**, ס'איז דא די צוויי תנאים, סיי בידו, אבער אן אופן פון קלויבן לאכול לאלתר, ס'איז עסן גלייך, דאס הייסט נישט געקליבן, דאס איז דרך אכילה, און דאס איז **מותר**. אויב ס'איז בלילה אלתר, ס'איז די צווייטע, סיי בידו, דאס הייסט אפילו נישט מיט א תמחוי, ער טוט עס מיט זיין האנט, און סיי ער טוט עס כדי צו עסן גלייך, דעמאלטס איז דאס מותר.

בורר פסולת מתוך אוכל — חייב אפילו בידו

אבער דאס איז נאר, ס'איז דא נאך א תנאי, לאמיר לערנען נאך אביסל ווייטער, דאס איז נאר ווען מען טוט אוכל מתוך פסולת. אבער **בורר פסולת מתוך אוכל, אפילו בידו חייב.** אויף דעם העלפט נישט, פסולת מתוך אוכל איז הארבע, דעמאלטס איז חייב אפילו בידו, ס'העלפט נישט אז דאס איז בידו, אדער בקנון ובתמחוי איז פטור, איז נישט דא ביי פסולת, ווייל מען נעמט ארויס די פסולת.

תורמוסין — א ספעציעלער פאל

זאגט דער רמב"ם, ממילא קומט אויס אזא הלכה, אז א **בורר תורמוסין מתוך פסולת שלהן**, אז אויב איינער קלויבט ארויס א תורמוסין, וואס איז א סארט באנדל, און ער קלויבט עס ארויס פון די שולאס דערפון, איז **חייב**. פארוואס? לכאורה וואלט מען געקענט זאגן אז בורר אוכל מתוך פסולת לאכול לאלתר דארף זיין מותר. די **פסולת שלהן ממתקין אותן כשהן שלוקין עמהן**, די פסולת איז נישט ממש פסולת, למעשה ס'ווערט גענוצט, מען קאכט עס צוזאמען, און ס'מאכט אז זיי ווערן בעסער ווען מען קאכט עס צוזאמען. ממילא, הייסן זיי ביידע אזוויי אוכלים? ניין, ס'איז ערגער, ס'דארף זיין כאוכל דאך.

דיסקוסיע: פארוואס איז תורמוסין חייב?

Speaker 2: פארוואס ווערט די תורמוסין לויט דעם פסולת? פארוואס ווערט די תורמוסין פסולת ווייל די פסולת שלהן? זייער מדמה. ס'איז א גוטע שאלה. אני האב נאר פארשטאנען אזוי, אז ממילא הייסט עס נישט אזוויי מען נעמט ארויס די אוכל מתוך פסולת? אבער ער וואלט געדארפט זאגן אז ס'ווערט אזוויי מברר אוכל מתוך אוכל, שני מיני אוכל. ס'איז עפעס מער פון דעם, ס'איז עפעס ערגער, מ'איז נישט געווען בורר פסולת מתוך אוכל.

Speaker 1: ער זאגט ווייל די תורמוס אליינס איז זייער ביטער, מען עסט עס נישט בכלל יעצט, מען קען עס, לכאורה איז עס נישט אוכל לאכול מיד, ווייל ס'איז נאך ביטער. סאו די פסולת, ער הייסט די אוכל לגבי די תורמוס, אזוי זאגט ער. אינטערעסאנט. דאס וואס הייסט תורמוס און יענץ הייסט פסולת, זאגט ער קלאר אז דאס איז די עיקר. אבער ער זאגט עפעס אז למעשה ווען א מענטש איז בורר מתוך פסולת, און די תמרים איז נאכנישט ראוי צו עסן. סאו ס'איז פארקערט.

בורר לאוצר — אוועקלייגן פאר שפעטער

הבורר אוכל מתוך פסולת בידו, ער נעמט עס טאקע בידו, אבל **לאניחו**, ס'איז אוועקצולייגן פאר שפעטער, **אפילו בו ביום**, איז **נעשה כבורר לאוצר וחייב**. ס'איז זייער אינטערעסאנט, ווייל למעשה האט ער עס נישט געטון מיט קיין כלי. פארוואס זאל עס נישט זיין עטליסט אזוי ווי בקנון ובתמחוי? דאס העלפט נישט.

Speaker 2: אה, פארוואס העלפט עס נישט? סאו קנון ותמחוי רעדט אויך נישט ווען ס'איז בורר לאוצר? אפשר בידו איז יא די דרך. אפשר קנון ותמחוי איז נישט קיין נארמאלע דרך, אבער בידו איז א דרך. קנון ותמחוי איז א מין שינוי אזא? ס'איז אזוי. אפשר, איך ווייס נישט.

Speaker 1: אויב האט מען צוויי מיני אוכלין מעורבין, צוויי מיני עסן, מעג מען קלויבן איינס פון איינס און איבערלאזן די אנדערע לאכול מיד, אויב ער גייט עס עסן גלייך. אבער אויף צו עסן שפעטער, **ואם בירר והניח לאחר זמן**, אויב האט ער געקליבן צווישן די צוויי אוכלין וואס זענען מעורבין אוועקצולייגן פאר שפעטער, **אפילו לבו ביום**, אפילו ער האט עס אוועקגעלייגט פאר יענע טאג, **כגון שבירר בשחרית לאכול בין הערביים**, איז **חייב**.

דיסקוסיע: וואס מיינט "לאכול לאלתר"?

Speaker 2: רייט, סאו וועלכע דארף ער עסן? ער מוז נישט עסן ביידע, רייט? ער עסט ביי איינע פון זיי. בורר אחד מהם ומניח אחד מהם לאכול מיד. דאס הייסט, ער מוז נעמען די... ער מוז ארויסנעמען כלאחר יד די פסולת מתוך האוכל, ניין, ער עסט אוכל מתוך אוכל. ער עסט נישט פון ביידע. ער קען איינס עסן. אבער דא זעסטו אז דער רמב"ם זאגט, אויב ער עסט נישט מיד, איז בין הערביים...

Speaker 1: דערפאר זאגן די מפרשים אז אויב איינער גרייט יעצט צו די סעודה וואס ער גייט יעצט עסן, און די פוסקים שטייט ביז די נעקסטע שעה, דאס מיינט נישט לעבן דעם מויל. דאס מיינט נישט פאר די יעצטיגע סעודה, נישט פאר זונטאג מיטאג. דאס מיינט פאר די סעודה איז דאך נאר א תיקון אוכל. אבער מה שאין כן נישט, זעט עס אויס מער ענליך צו בורר, איז עס בורר, איז עס חייב.

Speaker 2: רייט. זייער גוט.

מלאכת משמר — פילטערן יין

מיר וועלן לערנען וועגן משמר זיין יין. משמר זיין יין, וואס איז עס? מעין אדער א תולדה? ס'איז בורר.

Speaker 2: ניין, ס'איז א תולדה. איך ווייס נישט. איך האלט אז ס'איז א געהעריגע בורר. ס'זעט נישט אויס אז ס'זאל זיין נאר... נישט קיין חילוק.

Speaker 1: **המשמר יין... המשמר יין**, אז איינער לייגט די יין אין א זיפ אז ס'זאל זיך ווערן ריין. **וכן שאר המשקין במשמרת שלהם**, במשמרת, אין די זייער וואס מ'נוצט פאר יענע משקה. וכן, ווען איינער לערנט פון א תלמיד באופן... באופן התפשטות, דארף מען וויסן יענער...

בורר — משמר יין (המשך)

Speaker 1:

ניין, ס'איז תולה. איך ווייס נישט. לכאורה איז דאס געהעריגע בורר. ס'איז נישט אזוויי ס'איז נאר א... נישט קיין חילוק.

ומשמר יין, ווען איינער לייגט די יין שמרים אין א זיפ אז ס'זאל זיך ווערן ריין, **וכן שאר משקין במשמרת שלהם**, אין די זייער וואס מ'נוצט פאר יענע משקה, **חייב. והוא**, ווען לערנט מען דאס פון א תלמיד? **באופן אוכל מתוך פסולת**. זאל מען וויסן, וועמען האט ער צוגעגליכן דארטן? איינער פון די רבנים, צו משמרת. **והוא שישמר כגרוגרת**, אז די שיעור ריינע יין שמרים, אדער די גאנצע שיעור? לכאורה די שיעור וואס ער האט משמר געווען. אזויווי אלע שיעורים, די תיקון איז כגרוגרת.

בורר — מסננים יין שאין בו שמרים / מים צלולים

אבער, זאגט די רמ"א, משמע דאס איז אסור דוקא דורך א משמרת, אבער מ'טאר נישט דורכגיסן יין דורך א מסננת צו מאכן זייער ריין, אויב ס'איז נישט ממש דא עכט שמרים. **מסננים יין שאין בו שמרים, או מים צלולים**, אדער ריינע וואסער וואס מ'וויל אביסל בעסער רייניגן, **בסודרין ובכפיפה מצרית**, אין א טיכל. ס'איז נישט אין א משמרת, ווייל דעמאלטס איז דאס עפעס וואס איז נישט אויפן דרך, אזוי סאונדט עס. אין א משמרת טאר מען נישט. אבער אין סודרין אדער א כפיפה מצרית, וואס כפיפה מצרית מיינט אזויווי א באסקעט מיינעך, וואס האט אזעלכע קליינע שטיקלעך, קליינע לעכער, **כדי שיצולו ביותר**, אז ס'זאל זיין מער ריין, איז עס נאר בעסער גערייניגט, ס'איז נישט געטון קיין מלאכה.

בורר — נותן מים על השמרים / ביצה על חרדל

ומפני זה מותר ליתן מים על השמרים כדי שיצולו, אז ס'זאל ארויסקומען... קלאר ווערן. קלאר ווערן וואס? די וואסער. ס'הייסט מ'זייט דורך די וואסער דורך די שמרים? איך מיין מ'וויל ארויסנעמען די ביסל וויין וואס ליגט נאך אין די שמרים. ניין, אזויווי מיר האבן פריער געלערנט לגבי קידוש, געדענקסט? אז די אפובי איז... יא, די שמרים זאלן זיין זייער פיין. מ'וויל ארויסקוועטשן וויפיל וויין ס'איז נאך דא, אבער דאס הייסט נישט... דאס איז נישט ארויסגערייניגט וויין. טאקע נישט, ס'איז עפעס אן אנדערע זאך. איך כאפ נישט די גאנצע נושא. דורך דעם טוט ער וואס? ער נעמט ארויס די וויין פון די שמרים קלי, אבער דאס הייסט נישט קיין בורר.

Speaker 2:

יא.

Speaker 1:

אקעי.

די זעלבע זאך, **ונותן ביצה טריפה**.

Speaker 2:

יא.

Speaker 1:

ונותן ביצה טריפה על גבי חרדל כדי שיצוף.

אויך, ווייל ס'איז איין עפעס קלודיג, אבער ס'איז נישט קיין פראבלעם. איך ווייס נישט, ווייס איך נישט.

בורר — חרדל שלשו מערב שבת / יין מגיתו

וחרדל שלשו מערב שבת, למחר ממחה ונותן לתוך הקלי, ואין אומרים לו הרי אתה בורר.

ממחה מיינט אז ער זאל ארויסקומען די דינערע שטיקלעך, די מער וויכערע שטיקלעך, ס'זאל בלייבן א חלק. זעט עפעס אויס אזוי. ער קוועטשט עס, און פון דעם קומט ארויס, לאמיר זאגן, די זאפט דערפון אדער וואס. און וואס האט געקענט ווערן אנגעקוקט ווי בורר, הייסט נישט בורר.

וכן יין מגיתו — פרישע וויין וואס מ'האט דזשאסט געמאכט, דאס וואס מ'רופט מאסט — **כל זמן שהוא תוסס**, מעג מען אויך. ווי לאנג ס'איז נאך תוסס, וואס טייטשט תוסס? ס'באבעלט נאך, ס'איז נאך נישט געווארן וויין, ס'איז נאך אינמיטן ווערן וויין. **תורף חבית בשמריה ונותן לתוך הסודרין**. פארוואס? **שעדיין לא נפרשו השמרים מן היין, וכל היין כולו כעכור**. ווען די וויין איז נאך געמישט מיט די שמרים, הייסט עס נישט בורר. נאר ווען די שמרים איז שוין עקסטער, פארשטייסט?

דיסקוסיע: פארוואס איז יין מגיתו נישט בורר?

Speaker 2:

וואס גייט מיך אן? ס'איז ערגער ווי עכור, דו מאכסט א גרעסערע בורר דעמאלטס. איך פארשטיי נישט.

Speaker 1:

וכן החרדל כיון שיצף זה, I'm so confused. ס'הייסט, ווען ער גייט עס מסנן זיין, גייט נאך אלץ ארויסקומען שמרים? דאס איז די ווארט? ער גייט נישט actually צוטיילן די שמרים פון די ווין אין דעי קעיס? ס'גייט בלייבן צוזאמען ווייל ס'איז נאך געגעפעכט? איז וואס איז די פוינט פון די סודר? עפעס טוט עס אויף די סודר? I'm missing basic information וועגן די סודר. וויאזוי קען עס זיין? ער מאכט דאך בורר. וואס איז דא א חילוק א קליינע בורר און א גרויסע בורר? פארשטייסט מיין שאלה?

ואין על השמרים שם פסולת או שם יין. אה, ס'איז עפעס קלי, מ'רופט נישט די שמרים שמרים. ס'איז סתם, ער צוטיילט איין שטיקל פון די אנדערע שטיקל. ס'איז פאני פאר מיר, איך פארשטיי נישט די סוגיא נישט קלאר.

Speaker 2:

ס'איז פסל'מדיג.

Speaker 1:

ניין, אבער ס'האט צו טון מיט די לייפסטייל. דו זעסט אז יין מגיתו טרינקט מען יא מיט די שמרים. אבער ער מאכט דאך די סדר פאר א ריזן, רייט? וואס איז די סדר? ער לייגט עס סתם אין די זייט. ער וויל, פאר סאם ריזן, וויל ער טרינקען אביסל ריינערע מאסט, אבער ער ווייסט אז ס'הייסט נאך נישט קיין משומרים, הייסט אזוי ווי ער פילטערט אז וואסער וועך ער מאכט עס ווערן קלארער. איז נאך נישט קיין פסולת. איז ממילא איז עס סתם אזוי ווי מפריד בין אוכל מתוך אוכל.

Speaker 2:

אקעי. איך הער.

Speaker 1:

און שוין, און לכן, א חרדל וואס איז יוצא בן ד' שבועות, איז נישט קיין פסולת. מיט אנדערע ווערטער, ס'הייסט אז ס'זאל זיין בורר דארף עס האבן א דין פסולת. דארף זיין אוכל ופסולת. אויב ס'איז סתם איך האב ליב אביסל בעסער, איינער האט ליב די מער דזשוסי פארט, איך ווייס וואס, הייסט עס נישט קיין בורר. דאס איז דער חידוש זאגט ער. ס'מוז זיין א זאך וואס האט א גדר פסולת און אוכל.

Speaker 2:

אקעי.

הטוחן — אב מלאכה

Speaker 1:

שוין. הטוחן. גייען מיר לערנען הטוחן. אוכל, די שיעור איז כגרוגרת. צומאלן, דו ווייסט אז ס'זאל ווערן א גרוגרת מעל, יא. **וכן השוחק תבלין וסממנים ומחתכן**, אז איינער צומאלט סיי וועלכע תבלין וסממנים, לאו דווקא מעל מיינט ער צו זאגן. איינער וואס קריעיט עפעס זאל ווערן פאודער פון א פרוכט אדער וואטעווער ס'איז, ספייסעס, **הרי זה טוחן וחייב**. ס'איז פשוט לכאורה, דאס איז אן אב טוחן, דאס איז נישט קיין תולדת טוחן. דאס איז ממש טוחן. די גמרא רעדט אסאך, ס'איז דא א גאנצע גזירה פון רפואה, פון פסיקת סממנים, דאס איז טוחן.

הטוחן — תולדות

יעצט וואס איז תולדת טוחן? **והמחתך ירק תלוש**, אז איינער שניידט ירקות ווי מיר האבן שוין פריער געזאגט, אויף קליינע שטיקלעך, **הרי זה תולדת טוחן**. הייסט עס אויך א תולדת טוחן. **וכן הנוסר עצים להנות בנסורת שלהם**, אז איינער שניידט העלצער צו הנאה האבן פון די שפענלעך, פון די פאודער כאילו, די ברעקלעך פון די האלץ, **או השף לשון של מתכת**, אז איינער קראצט אפ ברעקלעך פון א שטיק מתכות, **חייב משום שוף כל שהוא**. יא, דער רמ"א ברענגט די צוויי טייטשן, רייט.

דיסקוסיע: פארוואס איז נוסר עצים א תולדה?

Speaker 2:

אבער לכאורה פארוואס איז דאס א תולדה? נישט קיין עסן, א גרוגרת איז נאר א שיעור פון אכילה. דא נוצט ער עס נישט פאר זיין, איך ווייס נישט וואס.

Speaker 1:

זאגט דער רמב"ם, **אבל המחתך עצים**, איינער צעשניידט העלצער, און ביים שניידן העלצער קומט ארויס אויך ברעקלעך, אבער די עצים איז דאך שוין נישט קיין דבר חשוב, איז נישט קיין איסור מחתך זיין. די ברעקלעך איז ער נאר איינמאל חייב, אט שידקדק מהם, נאר אויב ער צעשניידט עכט קליינע שטיקלעך. איז די ברעקלעך און קליינע שטיקלעך האלצערלעך איז אויך א סארט טוחן, און די שיעור איז **כדי לבשל כגרוגרת מביצה**.

המרקד

שוין, די נעקסטע מלאכה איז **המרקד**, אויך א סארט בורר, אזוי ווי דער רמב"ם האט געזאגט וואס מען טוט מיט א כברה. מרקד איז אויך די שיעור כגרוגרת חיה.

הלש — אב מלאכה

און די נעקסטע מלאכה איז **לש**, איז אויך א לש מיינט קנעטן, **הלש כגרוגרת חיה**. גייט יעצט דער רמב"ם געבן זאכן וואס זענען ענליך, די תולדות פון לש. זאגט דער רמב"ם, **המגבל את העפר**, אויב איינער קנעט צוזאם עפר און מאכט דערפון א דבר גוש, **הרי זה תולדת לש. וכמה שיעורו?** וויפיל איז די שיעור פון די גיבול וואס עס הייסט תולדת לש? **כדי לעשות פי כר של צורף הזהב**. דאס הייסט, ווען נוצט מען א קליינע שטיקל געקנעטעטע עפר? צו מאכן א מאלד פאר די כר. מיר האבן פריער געלערנט, איינע פון די, עס איז דא א תנור וכירים. אה, איך ווייס נישט. מיין איך זאל זאגן. פי כר, א קליינע כלי וואס דער צורף הזהב נוצט אונטערצו... כר איז א סארט, כר מיינט אן אויוון, אזויווי א כירה, אבער א קליינע. מוז זיין אז א צורף הזהב נוצט נישט קיין סאך, א קליינע. און מען וויל צודעקן די אפענע חלק, דעקט מען צו, אזויווי מיר האבן געלערנט ביי... אויב מען האט צוגעדעקט די... ביי א תנור די טח. די זעלבע זאך, ווייל די קארן איז אויך, אבער מ'וועט סתם נוצן א קליינע ריבוי זאלן זיי נישט טייער.

הלש — תולדות

זאגט דער רמב"ם, דער גיבול וואס איז טהור איז נאר בעפר, אבער אפר, וואס איז די פראבלעם מיט אפר? ס'ווערט נישט קיין געקנעטעטע זאך. די זעלבע זאך חול הגיא ווערט אויך נישט קיין געקנעטעטע זאך, אדער מורסן שהוא לח ולא קיבוצו במים. ס'דארף זיין עפעס וואס איז שייך אויף דעם צו מאכן לישה. זאגט דער רמב"ם, **הנותן זרע שומשמין או זרע פשתן וקיבצן במים, נעשה מהן דבר גושי ומתערבין ונילושין זה בזה, ונעשה כעין עיסה**. משא"כ די אנדערע זאכן נישט, אבער די שומשמין ווערן יא. זייער גוט. עד כאן פרק ח'.